

Stormaktenes militærmakt: Militær kapasitet og muligheter for å bidra med forsterkninger til Norge

Ståle Ulriksen

Utgiver: Norsk Utenrikspolitisk Institutt
Copyright: © Norsk Utenrikspolitisk Institutt 2023
ISSN: 1894-650X

Lisens:

Alle synspunkter står for forfatternes regning. De må ikke tolkes som uttrykk for oppfatninger som kan tillegges Norsk Utenrikspolitisk Institutt. Artikkene kan ikke reproduseres – helt eller delvis – ved trykking, fotokopiering eller på annen måte uten tillatelse fra forfatterne.

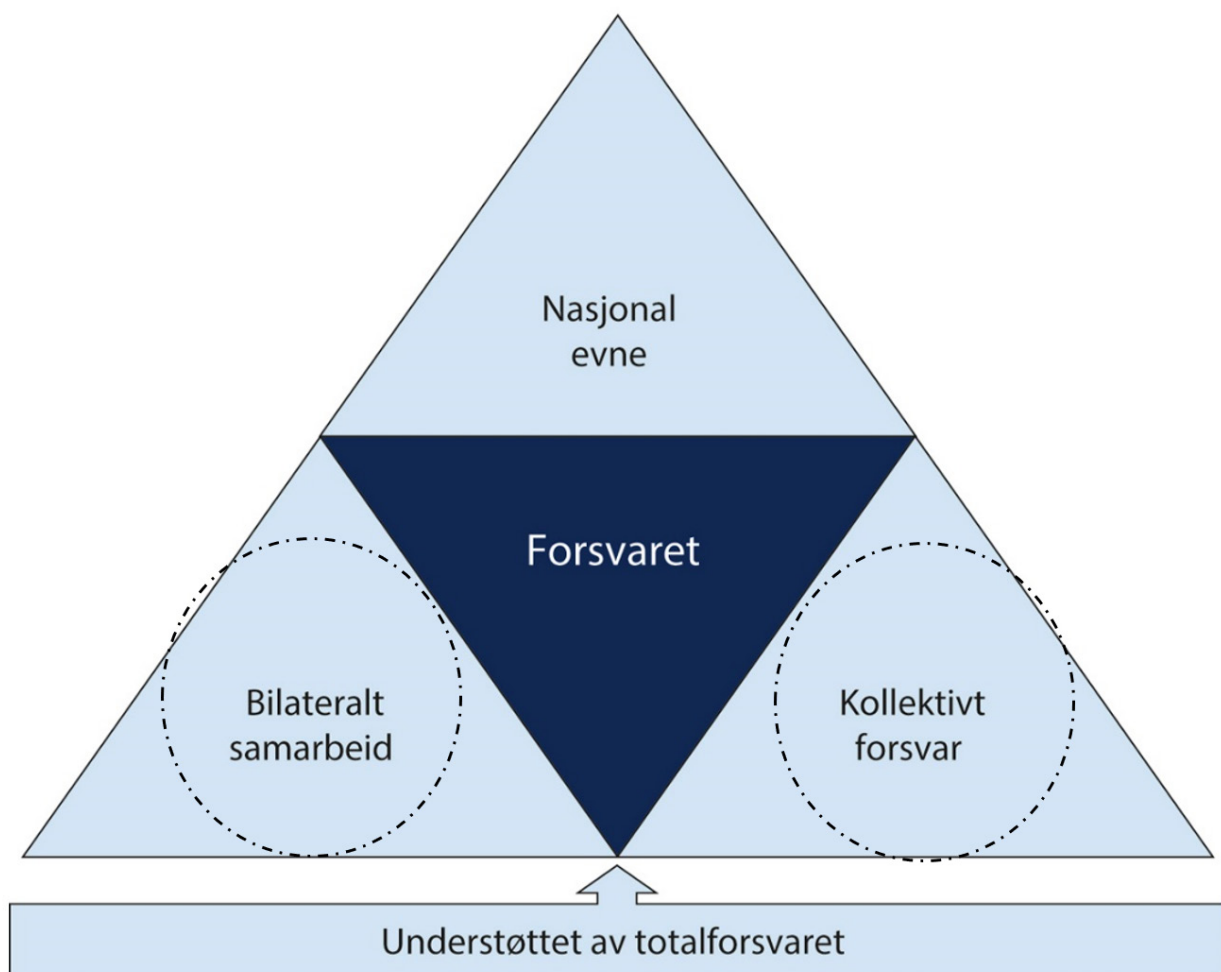
Besøksadresse: C.J. Hambros plass 2d
Adresse: PO box 7024 St. Olavs Plass
0130 Oslo, Norge
Internett: www.nupi.no
E-post: post@nupi.no
Fax: [+ 47] 22 99 40 50
Tel: [+ 47] 22 99 40 00

Innhold

Innledning	4
USA	6
US Army	7
US Air Force.....	11
US Navy.	13
US Marine Corps.....	22
USA oppsummert	24
De europeiske stormaktene	25
Militær kapasitet, roller og forpliktelser	32
Oppsummering europeiske stormakter	34
Hva kan vi forvente av forsterkninger til Norge?	36
Litteratur, kilder og referanser	38

Innledning

Norsk forsvarspolitikken bygger på en tro på at medlemskapet i NATO og partnerskap med viktige allierte vil sikre at Norge får militære forsterkninger dersom en krig bryter ut. Kollektivt forsvar og bilateralt samarbeid er to av tre grunnpilare i det norske forsvarskonseptet (Figur 1). USA, Storbritannia, Tyskland og Frankrike er regnet som de viktigste stormaktene i NATO. Denne rapporten gir et bilde av hvordan disse stormaktenes væpnede styrker er utformet, hvordan de utvikler seg, hva de er i stand til å gjøre, og hvor mye de kan gjøre på en gang. Hensikten er å forbedre forståelsen av hva Norge kan forvente å få av militær støtte i krig.

Figur 1: Det norske forsvarskonseptet. Hentet fra Prop. 1 S (2022-2023) fra Forsvarsdepartementet

Resultatet er nedslående. Gjennomgangen av amerikanske og britiske styrker viser at de i årene som kommer vil ha færre styrker tilgjengelig for operasjoner i det nordlige Europa. Alle de amerikanske og britiske forsvarsgreinene har store utfordringer, både med budsjetter, rekruttering og kapasitet for modernisering. I Frankrike er situasjonen bedre, men det franske forsvaret er uansett for lite til å møte landets mange forpliktelser i samtidige kriser. Det tyske forsvaret vil antakelig både bli større og bedre i årene som kommer, men tyskerne starter fra et veldig lavt utgangspunkt. Derfor vil det ta lang tid før Tyskland kan evne å gi store bidrag til Norge og Norden.

Det finnes også noen lyspunkter. Det tyske kjøpet av P-8 maritime overvåkingsfly og det tysk-norske samarbeidet om ubåter gir et mulighetsrom for økt tysk tilstedeværelse i havområdene rundt Norge. US Marine Corps sin dreining bort i fra tunge hærstyrker til littoral krigføring kan forstås som svekket evne til å bistå Norge i innlandet, men den kan også sees på som et mulighetsrom for å utvikle samarbeid langs Norskekysten eller i innløpet til Østersjøen. I et slikt samarbeid vil også Royal Marines sine nye operasjonskonsepter være interessante.

En helhetlig vurdering av en stats militærmakt er vanskelig og tidkrevende. Denne rapporten ser hovedsakelig på kapasitet i forhold til forpliktelser. Kapabilitet handler om hva man kan gjøre, kapasitet handler om hvor ofte, hvor lenge og på hvor mange steder man kan gjøre det samtidig.

I 1940 vant norske og allierte styrker slaget om Narvik. Like etter trakk britiske og franske styrker seg ut. Årsaken var at Tyskland hadde startet angrepet på Frankrike og Benelux-landene, og at de allierte så seg nødt til å prioritere kampene der. Slik vil det alltid være i store kriger. Den som leder alliansen må prioritere hvor styrkene skal settes inn. Det innebærer vanskelige valg, for en kraftsamling ett sted innebærer som regel svekkelse andre steder. I 1940 var Frankrike viktigere enn Norge.

Om det skulle komme til alvorlige kriser eller krig mellom Kina og Russland på den ene siden, og demokratiske land i Asia, Europa og Nord-Amerika på den andre, må stormakter som USA, Storbritannia, Frankrike og Tyskland prioritere hvor de vil sette inn egne styrker. De europeiske landene må også vurdere hvor store styrker de trenger for å sikre seg selv før de kan støtte andre allierte.¹ Det er ganske sikkert at det i en slik situasjon vil finnes for få styrker, og i hvert fall for liten støttekapasitet (transport, forsyning), til å kunne gjennomføre mange større operasjoner samtidig.

¹ Norges muligheter for å få forsterkninger i flere ulike scenarier er drøftet i Ståle Ulriksen, «Norge og Russland – en analyse av etablerte sannheter», i *Militærmakt i nord*, red. Tormod Heier (Oslo: Universitetsforlaget, 2022b).

USA

Vurderingene av USA er basert delvis på Heritage Foundations *Index of US Military Strength* (Wood 2023) og på CSIS sin rapport *US Military Forces in FY 2022* (Cancian 2022), og delvis på vurderinger av utviklingen av styrkestrukturen hentet fra IISS *The Military Balance* over en periode fra 1990 til 2022.²

Heritage Foundation bruker et mål der USA må håndtere to større regionale kriger samtidig som utgangspunkt for sine vurderinger (Wood 2023, 331). Det vil ifølge Heritage kreve at US Army har 50 brigader³, US Navy 400 skip og 624 kampfly, US Air Force 1200 kampfly, og US Marines 30 bataljoner. Her er det tale om den stående og tilgjengelige styrken. Antallet av ulike kapabiliteter er kombinert med en vurdering av kvalitet, beredskapsnivå og andre faktorer som ikke alltid er lett å kvantifisere. Heritage Foundation rangerer amerikansk militærmakt langs en skala; veldig svak – svak – marginal – sterk – veldig sterk. I 2023-rapporten karakteriserer Heritage Foundation amerikansk militærmakt som «svak». CSIS har brukt «peering into the abyss» som undertittel på sin rapport. For CSIS er gapet mellom strategi og forpliktelser på den ene siden, og størrelsen på styrkestrukturen på den andre, et hovedproblem. Uten kraftige budsjettøkninger vil det bli nødvendig å kutte i strukturen for å kunne modernisere og ta i bruk ny teknologi. Men med en strategi der USA er involvert militært på ulike måter over nesten hele verden blir det vanskelig å redusere strukturen. Dermed står det amerikanske forsvaret og forsvarspolitikere i et vanskelig dilemma.

Tabell 1: Personell i det amerikanske forsvaret fordelt på forsvarsgreiner

Personell	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Totalt aktive	2117900	1427000	-33%	1580255	+11%	1395350	-12%
Totalt reserve	1613000	1214900	-25%	864547	-29%	843450	-2%
US Army	761100	485000	-36%	553044	+14%	489500	-11%
Army reserve	588400	346000	-42%	198000	-57%	185150	-6%
National Guard	454600	352000	-23%	358391	+2%	337150	-6%
US Navy	590500	400000	-32%	329390	-18%	349600	+6%
US Navy reserve	238100	163100	-32%	109222	-33%	100450	-8%
US Marine Corps	195300	174400	-11%	204261	+17%	179250	-12%
US Marines reserve	80100	98500	+23%	109600	+11%	35850	-63%
US Air force	571000	367600	-37%	334342	-9%	329400	-1%
Air National Guard	116100	110200	-5%	106680	-3%	108150	+1%
US Air force reserve	136300	135100	-1%	67500	-50%	70450	+4%

Tabellen over viser antall personell i de ulike delene av det amerikanske forsvaret. Fra 1990 til 2003 ble det totale antallet redusert med en tredel. Da var kuttene jevnt fordelt, og reserven til US Marines var den eneste som økte. Med krigene i Afghanistan og Irak økte totalen litt, men med kraftige kutt i US Navy og i hærens reserve. Også nå var USMC den store vinneren, sammen med US Army. Fra 2010 til 2022 kom det igjen kutt over nesten hele linjen. US Navy fikk en liten økning, men USMC, og spesielt marinekorpsets reserve, fikk

² International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance* (Volume 90-122). <https://www.tandfonline.com/loi/tmib20>

³ Disse kalles Brigade Combat Teams (BCT), en relativt selvforsynt styrke med rundt 4500 soldater og mange ulike støtteenheter.

store kutt. Sammenliknet med tallene for de europeiske stormaktene, som stort sett bare har gått nedover, viser tallene for USA større svingninger. Tabellen viser at USA har hatt evnen og viljen til å øke styrkene når det har vært behov for det. Likevel, Heritage Foundation slår fast at spesielt US Army, men også de andre forsvarsgreinene, står overfor en rekrutteringskrise. Årsakene er mange, men kombinasjonen av generell lav arbeidsledighet og at tilliten og anseelsen til det militære i USA har sunket de siste årene.⁴ Kuttene i antall personell de siste årene skyldes, ifølge Heritage, at forsvarsgreinene tilpasser seg til hvor mange det er mulig å rekruttere (Wood 2023, 336).

Tabellen over gjenspeiler også svingningene i amerikansk sikkerhetspolitikk. I 1990 var storparten av det amerikanske forsvaret innrettet mot Sovjetunionen i den kalde krigen. I 2003 var USA en ubestridt hegemon, men valgte å gå inn i kriger i Afghanistan og Irak. Fokuset var på opprørsbekjempelse og stabiliseringsoperasjoner. I slike konflikter var det bruk for andre kapabiliteter enn dem det var mer bruk for i en konflikt med en stormakt. Og siden Irak og Afghanistan var store operasjoner var det bruk for store mengder av dem. Fra rundt 2016 ble fokuset flyttet tilbake til stormaktskonflikt, men nå først og fremst på en konflikt med Kina. I rundt 15 år økte altså USA sin evne til opprørsbekjempelse, men det svekket evnen til å føre krig mot en stormakt. Det ble investert tungt i lette pansrede kjøretøy, mens det ble bygd færre krigsskip, ubåter og kampfly og store moderniseringsprosjekter for de tunge delene av US Army ble kansellert. I dag er altså det amerikanske forsvaret inne i en krevende endringsprosess der konsekvensene av disse valgene virkelig kjennes på kroppen (Ulriksen 2022b).

US Army

Heritage Foundation slår fast at US Army er den sterkeste hæren i verden, men likevel alt for liten og for umoderne til å kunne håndtere to større regionale kriger samtidig (Wood 2023, 336). Hæren er sterkt preget av at den i perioden fra 2001 til 2016 var opptatt av opprørsbekjempelse. Det førte til at mange planlagte innkjøp av våpensystemer som er viktige i en krig mot en stormakt ble stoppet eller sterkt redusert. Etter 2016 har som nevnt USA igjen prioritert evne til krig mot en stormakt. Men siden Kina blir oppfattet som den største utfordringen til USA, prioriteres US Navy og US Air Force over US Army. Siden 2018 har dermed kutt i bevilgningene til US Army, kombinert med inflasjon, resultert i tap av kjøpekraft på 59 milliarder dollar i perioden 2018-2023. Noe forenklet har ikke US Army investert i nytt hovedmateriell, som stridsvogner, stormpanservogner og artilleri, siden 1980-tallet. I 2023 har US Army 31 brigader, men bare 25 av disse er på et høyt beredskapsnivå. Antallet er altså langt under Heritage sitt anslag av behovet (Wood 2023, 338–339). Ifølge CSIS falt US Army sitt budsjett med 3,6 milliarder dollar fra 2021 til 2022. US Army forsøkte å opprettholde strukturen, noe som innebar lavere beredskap og forsinkelser i moderniseringen (Cancian 2022, 16).

Tabellen under viser utviklingen av beholdningen av større systemer i US Army. Den viser en tydelig reduksjon i tunge, beltegående kjøretøy som stridsvogner og stormpanservogner. Den viser også en kraftig reduksjon i artilleriet.

⁴ Se Thomas Novelty et al., «Big Bonuses, Relaxed Policies, New Slogan: None of It Saved the Military from a Recruiting Crisis in 2023», Military.com, 13. oktober 2023. <https://www.military.com/daily-news/2023/10/13/big-bonuses-relaxed-policies-new-slogan-none-of-it-saved-military-recruiting-crisis-2023.html#>; og Ali Rogin og Andrew Corkery, «Why recruiting and confidence in America's armed forces is so low right now», video på PBS News Weekend, 13. august 2023. <https://www.pbs.org/newshour/show/why-recruiting-and-confidence-in-americas-armed-forces-is-so-low-right-now>

Tabell 2: Materiell i US Army⁵

Materiell	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Stridsvogner ⁶	15440	7620	-51%	5850	-24%	2645	-55%
Lagret	Inkludert	Inkludert		Inkludert		3450	
Lette stridsvogner	1334	0	-100%	0	0	100	+100%
Stormpanservogner	4955	6719	+36%	6452	-4%	4034	-37%
-lagret						2800	
-hjulgående						97	+100%
APC uten MRAP	26480	14300	-46%	6687	-53%	7673	+15%
APC (belte) Transportpanservogner		13700	-48%	3943	-71%	5060	+28%
Transportpanservogner med hjul	0	600	+100%	2744	+357%	2613	-5%
MRAP/PPV/AUV				12000		22450	+87%
Tauet artilleri	2259	1547	-32%	1780	+15%	1339	-25%
Selvdrevet rørtilleri	3466	2047	-41%	1594	-22%	689	-57%
Tunge BK (120mm+)	noen	1076		1076	0	1517	+41%
Rakettkastere (MRLS)	373	830	122,5%	830	0	588	-29%
Angrepshelikoptre	1612	1313	-19%	1035	-21%	714	-31%
Andre helikoptre	6872	3464	-50%	2842	-18%	3072	+8%
UAV (større)		42	+100%	278	+562%	416	+50%

Krigene i Afghanistan og Irak førte altså til at US Army ble lettere. Det ble flere infanteri- og luftbårne avdelinger, flere pansrede biler og hjulgående lett pansrede kjøretøy. Prisen var en sterk reduksjon i pansrede avdelinger, og færre stridsvogner og stormpanservogner. De lette og middelstunge avdelingene gir fordeler i opprørsbekjempelse, mens de tunge avdelingene er nødvendige i en krig mot en stormakt. Lette avdelinger gir også raskere reaksjonsevne, de kan flyttes mye raskere over lange avstander enn de tunge pansrede styrkene. Det var nettopp denne evnen som ledet til at USA bygde mange såkalte «Stryker»-brigader. Stryker er en familie av relativt lette hjulgående pansrede kjøretøy. Tunge, pansrede avdelinger har på sin side mer ildkraft og bedre beskyttelse. Gitt at tunge avdelinger krever store investeringer i materiell med lang ledetid, tar det større ressurser og lengre tid å bygge opp slike avdelinger enn de lettere infanteristyrkene.

⁵ MRAP (Mine-Resistant Ambush Protected) er en pansret bil, som regel 4x4. APC (Armored Personnel Carriers) er større kjøretøy, enten med hjul (6x6 eller 8x8) eller belte. Disse har mer panser enn MRAPs, men mindre enn stormpanservogner. BK er bombekastere, og UAV (Unmanned Aerial Vehicles) flyvende droner.

⁶ IISS, The Military Balance for tidligere år sier ikke noe om hvor mange stridsvogner som faktisk er lagret. Antakelig er nedgangen i antall operative stridsvogner fra 2010 til 2022 noe mindre enn 55%. Se likevel tabell 3 der nedgangen i panserbataljoner er 46% i samme periode.

Tabell 3: Avdelinger i US Army og US National Guard

US Army	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Arméstaber	7	3		6		?1	
Korps	6	4		3		4	
Divisjoner	18	10	-44%	10	0	11 (in2)	+10%
-reserve	10	8	-20%	8	0	8	0
-øvingsdivisjoner	12	12	0	12	0	0	-100%
Manøverbrigader	55	32	-42%	44	+38%	30	-32%
-reserve	55	39	-29%	31	-21%	27	-13%
Panserbataljoner	58	30	-48%	15	-50%	22	+46%
-reserve	43	25	-29%	31,5	+26%	10	-68%
Panserbataljoner i alt	101	55	-46%	46,5	-15%	32	-31%
Rekon/CAV	9	10	+11%	40	+300%	30	-25%
-reserve	6	3	-50%	37	+1133%	28	-24%
Pansret infanteri/mek	48	25	-48%	15	-40%	11	-27%
-reserve	42	32	-24%	31,5	-1,5%	5	-84%
Stryker bn/mek	0	6	+100%	18	+200%	18	0
-reserve	0	0	0	3	+100%	6	+100%
Infanteribataljoner	42	12	-71%	20	+67%	14	-30%
-reserve	77	58	-25%	51	-12%	58	+14%
Luftbårne bataljoner	18	20	+11%	28	+40%	20	-29%
-reserve	0	0	0	0	0	1	+100%
Totalt	343	221		289		223	

Tabell 3 viser omfanget av omleggingen fra tunge, pansrede avdelinger til lette og middelstunge avdelinger. I 2003 hadde US Army og US National Guard altså 55 bataljoner med stridsvogner og 57 med pansret infanteri. Tjue år etter er det 32 stridsvognsbataljoner og bare 16 bataljoner med pansret infanteri tilbake. Om man tenker seg et scenario der US kom i tilsvarende strid som den som raser i Ukraina ville 2023-utgaven av US Army ganske sikkert ta mye større tap enn 2003-utgaven. I hvert fall i nærstriden.

Likevel, en annen viktig utvikling i US Army er den meget kraftige økningen i kavaleri- og rekognoseringsavdelinger. Dette gir økt evne til å bygge situasjonsforståelse, i sin tur gir dette muligheter for å få mye større effekt ut av langtrekkende artilleri og støtte fra luftstyrker. Selv om antallet artilleriskyts - haubitsere og rakettkastere - er redusert er det godt mulig at bedre evne til målgivelse ville kunne kompensere for redusert antall skyts. Som tabell 2 viser har US Army nå dobbelt så mange tauede som selvdrevne artilleriskyts. Tidligere har det vært flest selvdrevne, men disse er dyrere både i innkjøp og vedlikehold enn de tauede kanonene. I krig mot en mer eller mindre likeverdig motstander blir artilleriet raskt oppdaget om det skyter. Da kan motangrep komme meget raskt. Erfaringene fra Ukraina indikerer sterkt at tauet artilleri, og eldre utgaver av selvdrevent artilleri, er svært sårbart.⁷ Gitt den kraftige veksten i bruken av billige droner for rekognosering må det forventes at dette problemet blir forsterket. Her har altså den amerikanske hæren et sterkt behov for modernisering.

⁷ Craig Hooper, «Russia Hits Immobile And Predictable M-777, AHS Krab, And M-109 Howitzers Hard», *Forbes*, 14. mai 2023. <https://www.forbes.com/sites/craighooper/2023/05/14/russia-hits-immobile-and-predictable-m-777-krab-and-m-109-howitzers-hard/?sh=6a42c2c06f19>

US Army utvikler et nytt konsept for hele hæren, «Army 2030». Army 2030 skal tilpasse styrkestrukturen til et konsept for multidomeneoperasjoner, som ble utredet i 2018. Under krigen mot terror ble brigadenivået svært viktig. Nå går US Army tilbake til å organisere styrke primært i divisjoner og korps.⁸ En større satsing her er Multi-Domain Task Forces (MDTFs). Dette er enheter på brigadestørrelse med stor kapasitet for etterretning, langtrekkende artilleri og luftforsvar. De skal støtte et helt operasjonsteater. Antallet MDTF-er sier altså noe om hvor mange operasjonsområder US Army ser for seg. I utgangspunktet var det planlagt å bygge fem slike MDTFs, to for området rundt Stillehavet og Det indiske hav, en for Europa, en for «global response», og en for Arktis. Den siste skulle stasjoneres i Alaska. I mars 2023, altså ett år etter at Russland invaderte Ukraina, sa sjefen for US Army at han ønsket tre MDTF i Stillehavsområdet. I så fall vil styrken for Arktis antakelig ikke bli realisert.⁹ Prioriteringen av Asia kommer klart fram her.

US Army ønsker å utvikle fem ulike divisjonstyper. To av disse er standard divisjoner, en lett og en tung. Den tunge blir en pansret divisjon med to panserbrigader med beltegående stridsvogner og stormpanservogner, og en brigade med lettpansrede kjøretøy med hjul. Den lette divisjonen får tre infanteribrigader utrustet med biler basert på sivile pickup trucks. To andre bygges, som i dag, rundt ulike luftlandestyrker (air assault og airborne). Den siste divisjonstypen kaltes tidligere «penetration division» før den ble omdøpt til «forsterket pansret divisjon». Den er satt sammen for å kunne slå seg gjennom fiendens forsvar ved å ramme ham med slag i dybden. Denne divisjonen får tre pansrede brigader, men særpreges også ved at den får en hel ingeniørbrigade. Foreløpig ser det ut til at US Army får to slike «gjennombruddsdivisjoner», mens Nasjonalgarden får en.

Så lenge USA opplever Kina som den største trusselen synes det sannsynlig at US Army vil tape i forhold til US Navy og US Air Force når det amerikanske forsvarsbudsjettet skal fordeles. Det er ingen tvil om at US Army likevel vil kunne stille veldig slagkraftige styrker, men det er tvilsomt om US Army kan gjøre dette mange steder samtidig. Det sier noe om USAs forpliktelser at US Army i 2022 hadde stasjonert til sammen 171 000 soldater i 140 land på seks kontinenter (Cancian 2022, 23). Tallet inkluderer en del reservestyrker, men tilsvarer altså rundt en tredjedel av den stående styrken. De største kontingentene er i Sentral-Europa (Tyskland og Polen) der V Corps ble reaktivert i 2020, i Sør-Korea og i Midtøsten (Irak, Kuwait). I Europa har US Army også to brigader i Italia og Romania. I en krig der USA og landets allierte står overfor både Kina og Russland, og kanskje endatil Nord-Korea og Iran, vil det altså være begrenset hva US Army kan stille opp med i Norge og Norden.

Likevel, den 19. januar 2021 publiserte US Army sin nye strategi for Arktis, og den 6. juni 2022 ble 11. Airborne Division reaktivert i Alaska. Divisjonen skal spesialiseres på operasjoner i Arktis og ekstremt kaldt vær. Det var 400 soldater fra avdelinger som nå er del av denne divisjonen som fløy over Nordpolen og landet på Bardufoss i mai 2022. Det var første gang US Army Alaska øvde i Norge.¹⁰ Siden har det blitt knyttet tettere bånd mellom den norske Hæren og 11. Airborne, bl.a. ved at norske observatører har deltatt på øvelser i

8 Andrew Feickert, *The Army's AimPoint and Army 2030 Force Structure Initiatives* (Congressional Research Service, 31. januar 2022), <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11542/2>

9 Andrew Feickert, *The Army's Multi-Domain Task Force (MDTF)* (Congressional Research Service, 16. mars. 2023), <https://sgp.fas.org/crs/natsec/IF11797.pdf>

10 Hilde-Gunn Bye, «US Army Alaska Training for Arctic Defense Operations in Northern Norway», *High North News*, 13. mai 2022. <https://www.highnorthnews.com/en/us-army-alaska-training-arctic-defense-operations-northern-norway>.

Alaska.¹¹ Her ligger det åpenbart muligheter for samarbeide på mange plan. Man må imidlertid ha i mente at dersom en krig skulle bryte ut med Russland, så er det altså bare Beringstredet som skiller Alaska fra Russland. Det er ikke gitt at USA i en slik situasjon kan sende tropper bort fra Alaska. Om det likevel skulle skje at deler av 11. Airborne ble sendt til Norge er det viktig å huske at dette er en styrke utrustet med lette våpen. Den kan komme raskt på plass, men vil ikke kunne bringe tungt panser til Norge. Dette, sammen med omleggingen av US Marines, tilsier at dersom det er behov for slike kapabiliteter så må Norge stille med dem selv.

Storparten av US Army er stasjonert i USA. Skal store styrker settes inn i Europa, Asia eller Midtøsten må i hvert fall det tunge utstyret fraktes med skip. Da trengs mange ro-ro skip for å frakte utstyret,¹² og mange spesialtankere for å forsyne styrkene med drivstoff. Flåten som skal kunne gjøre dette består delvis av svært gamle skip som holdes i reserve. FHS Sjøkrigsskolen gjennomførte en studie i 2019 som viste store svakheter ved denne flåten.¹³ Studien viste også at den norske handelsflåten både har nok ro-ro skip og spesialtankere til å kunne løse dette problemet. Om Norge og USA kan bli enige om et samarbeid her vil altså Norge kunne gi et verdifullt bidrag.

US Air Force

I 1995 hadde USAF rundt 6500 fly av ulike slag. Da var gjennomsnittsalderen 17,7 år, altså en veldig «sunn» flåte av fly. I 2022 hadde antallet fly sunket til 5451 fly, men gjennomsnittsalderen hadde økt til 30,6 år (Cancian 2022, 96).

Tabell 4: Kampfly i US Air Force - utvikling over tid

USAF Kampfly	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Totalt	3878	2809	-28%	2690	-4%	2537	-6%
B-52	187	93	-52%	75	-16%	76	+1%
B-1B	90	89	-1%	66	-26%	45	-32%
B-2	0	21	+100%	20	-5%	20	0
Totalt bombefly	277	203	-27%	161	-21%	141	-12%
F-111	297	0	-100%	0	0	0	0
F-117	46	52	+13%	0	-100%	0	0
A-7	272	0	-100%	0	0	0	0
A-10	291	452	+55%	367	-19%	281	-23%
Totalt Angrepsfly	906	504	-44%	367	-27%	281	-23%
F-4	540	0	-100%	0	0	0	0
F-15	904	718	-21%	522	-27%	233	-55%
F-16	1251	1358	+9%	1280	-6%	1172	-8%
F-22	0	26	+100%	139	+631%	185	+33%
F-15E	0	0	0	217	+100%	220	+1%
F-35	0	0	0	4	+100%	305	+7625%
Totalt Jagerfly/jagerbombere	2695	2102	-22%	2162	+3%	2115	-2%

For alle år er reserver tatt med, men ikke fly på lager. Når det gjelder IISS 2003-2004, som har uklare skiller på om lagrede fly tas med eller ikke, har jeg tatt bort alle lagrede.

11 Hilde-Gunn Bye, «Wants to Further Develop the Cooperation Between the Norwegian Army and Alaskan Forces», *High North News*, 19. april 2023. <https://www.highnorthnews.com/en/wants-further-develop-cooperation-between-norwegian-army-and-alaskan-forces>

12 «Roll on, roll off», altså skip som kan frakte store mengder kjøretøy og annet materiell på hjul.

13 Åse Gilje Østensen og Ståle Ulriksen, «Bridging the Atlantic. A Norwegian Contribution to US Sealift», *Concept Paper Series 1*, FHS Sjøkrigsskolen, 2019. <https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/handle/11250/2630742>

Kostnadene ved de fleste større militære systemer følger en «badekarskurve» gjennom sitt livsløp. Kostnaden er høy når systemene settes i tjeneste. Som regel har slike systemer «barnesykdommer» som må fikses. Vanligvis må det investeres i bygg og anlegg, lagre av reservedeler osv. for å kunne drifte systemene. Etter en tid flater kostnadene ut på et mye lavere nivå. Da er rutiner for drift og vedlikehold innarbeidet. Men mot slutten av levetiden stiger kostnadene igjen. Deler og komponenter må skiftes ut på grunn av slitasje, systemene trenger mer vedlikehold og oftere større reparasjoner. Det er altså dyrt å drifte gamle systemer. Grensen for fly og skip ligger gjerne på rundt 30 år, men avhengig av hvor mye de har blitt brukt og hvor godt vedlikehold de har fått. I noen tilfeller inntreffer kostnadsøkningen tidligere. For eksempel vil et høyt operasjonstempo i områder med mye sand og støv, som Irak eller Afghanistan, føre til betydelig høyere slitasje enn i storparten av Nord-Amerika og i Europa.¹⁴

I 2022 ba USAF Kongressen om anskaffelse av 91 fly. CSIS har regnet ut at dersom målet er at fly skal stå i tjeneste i 30 år, så vil en årlig anskaffelse på 91 fly kunne opprettholde en flåte med 2730 fly (Cancian 2022, 96). Om dagens flåte skal opprettholdes med en målsetning om 30 års tjeneste for flyene, må USAF anskaffe 182 fly i året. I 2021 vedtok Kongressen å anskaffe 128 fly. Dersom målet er å opprettholde flåten på 5451 fly, vil gjennomsnittlig levealder for flyene ligge på 43 år. Ifølge CSIS er det bare flåtene av transportfly, fly for spesialstyrkene og de ubemannede flyene som har en «sunn» gjennomsnittsalder. Alle de øvrige kategoriene av fly har bikket 30 år i gjennomsnitt. I Heritage sin oversikt over USAF sin flåte av fly kommer det fram at 1243 F-15C/D/E og F-16C/D har en gjennomsnittsalder på mellom 30 og 40 år. USAF har også 450 F-22 Raptor og F-35 av nyere dato, men anskaffelsene har ikke gått fort. USAF fikk rundt 60 F-35 årlig fram til 2022 (Tirpak 2021), men ba om bare 33 for 2023 (Hadley 2022).

Spesielt problematisk er flåten av tankfly. Tankfly er en styrkemultiplikator, altså en kapabilitet som gjør at man kan få mye større ytelse av andre kapabiliteter, som kampfly. Tankfly er også avgjørende for å kunne gjennomføre luftoperasjoner over lange avstander. Med tankfly kan USAF F-15 jagerfly operere over Troms fra baser i England. Uten tankfly går det ikke. Ifølge CSIS var gjennomsnittsalderen på tankflyene 49 år, og vedlikeholdskostnadene veldig høye. Allerede i 1996 advarte U.S. Government Accountability Office (GAO) om at KC-135 Stratotanker-flyene var i ferd med å bli gamle og dyre i drift.¹⁵ I 2023 har USAF, inkludert reservene, fremdeles 380 KC-135 Stratotankere. I 2021 ble 18 nye KC-46A Pegasus levert. Med den takten vil det ta 21 år å erstatte den nåværende flåten av KC-135.

I Stillehavsområdet er distansene lengre enn i Europa. Om USA kommer i konflikt med Kina vil behovet for tankfly i Asia bli meget stort. Litt avhengig av hvordan USA vil føre en krig mot Kina vil det antakelig bli færre tankfly tilgjengelig for operasjoner i Europa. Flåten av bombefly har en gjennomsnittsalder på 45 år. Den 10. november 2023 fløy et nytt avansert stealth bombefly, B-21 Raider, for første gang.¹⁶ Planen er at flyet skal komme i tjeneste før 2030.

14 For mer om dette, se Adam J. Hebert, «When Aircraft Get Old», *Air & Space Forces Magazine*, 1. januar 2003. <https://www.airandspaceforces.com/article/0103aircraft/>

15 United States General Accounting Office, *Military Aircraft: DOD Needs to Determine Its Aerial Refuelling Aircraft Requirements*, juni 2004. <https://www.gao.gov/assets/gao-04-349.pdf>

16 Mike Stone og David Swanson, «US Air Force's New B-21 Raider 'Flying Wing' Bomber Takes First Flight», *Reuters*, 11. november 2023, <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/us-air-forces-new-b-21-raider-flying-wing-bomber-takes-first-flight-reuters-2023-11-10/>

Det synes som om USAF vil satse sterkt på å styrke flåten av bombefly, med minst 100 nye B-21 og 75 moderniserte B-52.¹⁷ Ifølge general Thomas A. Bussiere har USAF en langsiktig plan om en flåte på 220 bombefly.¹⁸ Dette kan være godt nytt for Norge. Bakkestyrker og skip vil bruke lang tid på å nå Norge og vil kanskje komme for seint dersom en krig bryter ut på kort varsel. Bombefly, derimot, kan komme Norge til unnsetning i løpet av noen timer. Om USAF klarer å realisere sine planer kan det ha store implikasjoner for hvordan det framtidige norske forsvaret bør bygges. Bombeflyene har massiv ildkraft. Skal det norske forsvaret kunne utnytte denne ildkraften, må vi satse tungt på etterretning, rekognosering og bildebygging. Vi må kunne bidra med målavgivelse, targetting, og kunne peke ut de målene de amerikanske bombeflyene bør skyte på.

USAF har altså valget mellom å fordoble anskaffelsene av nye fly, la gjennomsnittsalderen på flyene øke og ta de økte driftskostnadene dette vil medføre, eller å redusere antall fly i flåten dramatisk. Det siste er nok mest sannsynlig. I så fall er det mulig at USAF vil kutte antall jagerfly, men samtidig styrke flåten av bombefly. Bombeflyene har veldig lang rekkevidde og en formidabel våpenlast. Med støtte fra tankfly kan de fly fra det kontinentale USA og angripe mål i Asia og Europa. De trenger altså ikke være avhengig av baser som ligger innenfor rekkevidden til fiendens konvensjonelle missiler. De trenger heller ikke hangarskip som må seile innenfor rekkevidden til disse missilene for at flyene deres skal kunne settes inn.

USAF er, som US Army, i en situasjon der det blir tilnærmet umulig å opprettholde antallet operative enheter og samtidig modernisere styrkene. Det virker sannsynlig at antallet fly vil falle ganske kraftig i løpet av inneværende tiår. Det vil nødvendigvis redusere kapasitet, og evne til å sette inn store styrker på mange steder samtidig. Da er det kanskje sannsynlig at andre operasjonsteatre enn Norden blir prioritert, rett og slett siden de nordiske flyvåpnene til sammen er relativt sterke. Samtidig vil USAF antakelig klare å opprettholde, og på sikt kanskje styrke, flåten av bombefly. Disse har altså en kapabilitet til å gi Norge betydelig ildstøtte uten at flyene trenger å være stasjonert hverken i Norge eller Europa. Et lite antall fly «på lån» i noen timer kan ha meget stor effekt.

US Navy

Siden USA har så mange allierte, og så mange forpliktelser på mange kontinenter er også den amerikanske flåten aktiv over nesten hele kloden. Til enhver tid er deler av styrken deployert langt borte fra USA. For å opprettholde et slikt nærvær i mange regioner må US Navy rotere skip inn og ut av disse regionene. I regelen kreves det tre eller fire skip totalt for å holde ett skip kontinuerlig i beredskap langt hjemmefra. Da er ett skip deployert, ett forbereder seg på å dra, ett er på vei hjem for å ta ut ferier og få forsyninger, og ett fjerde ligger kanskje på verft for vedlikehold. Fordelen med det framskutte nærværet er at USA raskt kan reagere på oppdukkende kriser. Ulempen er at det er vanskelig og tidkrevende å kraftsamle store styrker. En motstander som ønsker å angripe kan velge tid og rom for å konsentrere hele sin styrke, og dermed oppnå overlegenhet i et område i en periode. I et slikt perspektiv vil for eksempel Kina kunne stille mye større styrker enn USA i Øst-Asia, og ha stor sjanse for å vinne de innledende slagene. I så fall står USA i fare for å tape initiativet. Tabell 5 viser hvordan USAs flåte er fordelt mellom flåtene i Stillehavet og Atlanterhavet. Den viser også størrelsen på den kinesiske marinen. USA har viktige allierte i Sør-Korea, Japan og Australia, men samtidig er også Russlands Stillehavsflåte i rask vekst. Siden den kinesiske flåten fortsetter å vokse meget raskt, må det forventes at US Navy i årene som kommer blir nødt til å prioritere Stillehavet enda høyere.

¹⁷ Stephen Losey, «US Air Force lays groundwork for major changes to bomber fleet», *Defense News*, 8. desember 2022. <https://www.defensenews.com/outlook/2022/12/05/us-air-force-lays-groundwork-for-major-changes-to-bomber-fleet/>

¹⁸ Chris Gordon, «B-21 Will Be 'Backbone' of Bomber Fleet, AFGSC Boss Says as New Images Are Released», *Air and Space Forces Magazine*, 10. mars 2023. <https://www.airandspaceforces.com/b-21-will-be-backbone-of-bomber-fleet-afgsc-boss-says-as-new-images-are-released/>

Tabell 5: Fordeling av skip i US Navy (USN) og oversikt over den kinesiske marinens (PLAN) kampfartøy

Fartøy	USN, Atlanterhavet	USN, Stillehavet	PLAN, Stillehavet
Hangarskip (CVN)	6	5	3
Amfibiske angrepsskip (LHD/LHA)	4	5	3
Dokklandingsskip (LSD)	9	13	8
Tanklandingsskip (LST)	0	0	28
Kryssere og destroyere med områdeluftvern	37	40	41
Fregatter og destroyere over 3000 tonn uten områdeluftvern	0	3	41
LCS, korvetter og missilbåter	9	13	209
Strategiske ubåter (SSBN)	6	8	7
Ubåter med kryssermissiler (SSGN)	2	2	0
Atomdrevne jaktubåter (SSN)	26	25	9
Dieseldrevne ubåter	0	0	47
Totalt	90	111	396

US Navys såkalte destroyere i Zumwalt-klassen er inkludert under kryssere, under fregatter regnes også Kinas ni destroyere uten områdeluftvern.

I mange tiår har USA blitt oppfattet som så militært overlegen, spesielt på havet, at ingen stat har turt å angripe. De har visst at i en krig med USA har de vært dømt til å tape. Dermed har USA hatt sjøherredømme som følge av en utbredt persepsjon av landets styrke. Gitt den voldsomme veksten i Kinas marine er det ikke gitt at denne persepsjonen vil vare.¹⁹ US Navy har slitt med å opprettholde antallet både av ubåter og overflate kampfartøyer de siste to tiårene, og flåten har gradvis fått færre skip.

Tabell 6: Utvikling av US Navy 1990-2022

US Navy	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Strategiske ubåter (SSBN)	34	16	-53%	14	-12%	14	0
Jaktubåter (SSN/SSGN)	90	54	-40%	53	-2%	49	-8%
Ubåter med kryssermissiler (SSGN)	0	0	0	4	+100%	4	0
Totalt Ubåter	124	70	-44%	71	+1%	67	-6%
Hangarskip (CVN/CV)	15	12	-20%	11	-8%	11	0
Kampfly (Navy+USMC)	1511	1255	-17%	844	-33%	954	+13%
Slagskip (BB) og Zumwalt DDG	4	0	-100%	0	0	2*Z	+100%
Kryssere (CCG)	43	27	-37%	22	-19%	22	0
Destroyere (AAD) DDG	28	39	+28%	56	+44%	68	+21%
Klassiske destroyere DD	31	10	-70%	0	-100%	0	0
Fregatter (FFG)	100	30	-70%	21	-30%	0	-100%
Totalt større overflate	221	118	-47%	112	-5%	103	-8%
Littoral Combat Ships	0	0	0	2	+100%	21	+1050%
Amfibiske angrepsskip (LHD/LHA)	13	12	-8%	10	-17%	9	-10%
Dokklandingsskip (LPD/LSD)	25	26	+4%	21	-19%	22	+5%
Tanklandingsskip (LST)	20	0	-100%	0	0	0	0
Totalt amfibisk	58	38	-34%	31	-18%	31	0
Mineryddere (MCMV)	29	26#	-10%	9	-35%	8	-11%

Zumwalt-klassen er her listet på samme linje som slagskip fordi denne klassen var ment å gi samme type ildstøtte mot land som de gamle slagskipene.

Klassen brukes nå for eksperimentelle formål. Merk at fem kryssere ble tatt ut av tjeneste i september 2022. Her regnes bare ombygde Ohio-klasse ubåter som SSGN, altså ubåter med kryssermissiler. Dette er i tråd med amerikanske designasjoner. Vanligvis brukes SSGN, der G-en står for «Guided missile», om ubåter med egne siloer for slike missiler. Virginia-klassen har slike, men regnes betegnes likevel SSN. I tabellen er det skilt mellom destroyere med og uten langtrekkende luftforsvar (Area Air Defence – AAD).

19 Jerry Hendrix, "The Age of American Naval Dominance is Over", *The Atlantic*, 13. mars 2023. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2023/04/us-navy-oceanic-trade-impact-russia-china/673090/>

US Navy har elleve store, atomdrevne hangarskip. Hvert av dem har rundt 90 fly og helikoptre om bord. Siden flyene skytes ut med kraftige katapulter kan de ta tunge laster av våpen og drivstoff. Hvert hangarskip har et mannskap på rundt 3500, og en luftving med rundt 2500 mannskaper, altså omtrent 6000 mennesker. I operasjoner eskorteres hangarskipene av kryssere, destroyere og ubåter. Hangarskipsgruppene varierer i størrelse, men vil normalt inkludere en krysser, tre-fire destroyere og en atomdrevet jaktubåt. I tillegg kommer logistikkskip av ulike slag. Krysseren leder vanligvis forsvaret mot lufttrusler, og destroyerne bidrar mot trusler i luften, på vannet og under vannet. Hangarskip er avanserte systemer. De er bygd for å vare i 50 år. Det kjernefysiske drivstoffet varer rundt 25 år. Da går skipene gjennom en lang og omstendelig prosess (*Refueling and Complex Overhaul*) hvor drivstoffet blir skiftet ut samtidig som mange av systemene om bord blir modernisert. En slik overhaling tar normalt rundt fire år og koster flere milliarder dollar. I praksis har altså US Navy ti hangarskip som er mer eller mindre tilgjengelige til enhver tid. Normalt er mellom to og seks hangarskip fullt operative samtidig.

I tillegg til de store hangarskipene har USA i 2023 ni amfibiske angrepskip. Hovedoppgaven er å fungere som base for en styrke på omtrent 2200 soldater fra US Marines, en *Marine Expeditionary Unit*. Da seiler de normalt sammen med ett eller to dokklandingsskip, som også frakter marineinfanteri, kjøretøy og store luftputebåter for landsetting. Planen er å ha elleve amfibiske angrepskip, men i 2020 ble USS Bonhomme Richard rammet av brann mens den lå på verft for vedlikehold. Skipet ble skrapet etter dette. Det bygges flere skip av USS America-klassen, men flåten blir antakelig ikke fulltallig før mot slutten av dette tiåret.

De amerikanske amfibiske angrepskipene er i praksis hangarskip. Wasp- og America-klassene er på størrelse med det franske hangarskipet Charles de Gaulle. De kan bære rundt 30 fly og helikoptre. Siden skipene ikke har katapulter bruker de VSTOL-fly, altså fly som kan ta av vertikalt. Dette er AV-8B Harrier som nå erstattes av F-35B. I «angrepsmodus» har skipene flest helikoptre og Osprey tiltrotorfly for å støtte amfibiske angrep. I «sjøkontrollmodus» kan skipene seile med 20 kampfly. De amfibiske skipene, både angrepskipene og dokklandingsskipene, har en operativ tilgjengelighet på rundt 40 prosent.²⁰

US Naval Institute publiserer hver uke en oversikt over hvor de store skipene, hangarskip og amfibiske angrepskip, som er utenfor basene befinner seg. Oversikten viser også om skipene er satt opp i en carrier strike group (CSG), expeditionary strike group (ESG), amphibious ready group (ARG) eller om de seiler uten slike grupper. En CSG er en hangarskipsgruppe, en ARG er en amfibisk styrke og en ESG er bygd rundt et amfibisk angrepskip som seiler som et sekundært hangarskip, altså med hovedvekt på luftoperasjoner. Skip som seiler alene er ofte under oppøving i en periode før de skal overta hovedrollen i en CSG, ESG eller ARG. I tabellen under har jeg listet opp antallet hangarskip og amfibiske angrepskip deployert i hver uke fra begynnelsen av 2022 til slutten av april 2023. Jeg har fordelt skipene på Atlanterhavet og Stillehavet. I parentes vises hvor mange skip som er del av CSG, ESG eller ARG, altså de skipene som er i høyest beredskap. Der skip er deployert i Nord-Europa har jeg lagt til en *, og der de er i eller nært Norge har jeg lagt til «Nor».

²⁰ Megan Eckstein, «Marines want 31 amphibious ships. The Pentagon disagrees. Now what?», *Defense News*, 2. mai 2023. <https://www.defensenews.com/naval/2023/05/02/marines-want-31-amphibious-ships-the-pentagon-disagrees-now-what/>

Tabell 7: US Navy deployeringer siden januar 2022 (Kilde USNI News). Skillet mellom «Atlanterhavet» og «Stillehavet» går ved Suez.

Tidspunkt	Totalt CV	Atlanteren	Stillehavet	Totalt LHD	Atlanteren	Stillehavet
2. november 2023	5 (4)	2 (2)	2 (2)	3 (1)	1 (0)	2 (2)
30. oktober 2023	5 (4)	2 (2)	2 (2)	2 (1)	1 (0)	1 (1)
23. oktober 2023	5 (4)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	0	2 (2)
16. oktober 2023	4 (4)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	0	2 (2)
10. oktober 2023	2 (2)	1 (1)	1 (1)	2 (2)	0	2 (2)
2. oktober 2023	2 (2)	1 (1)	1 (1)	2 (2)	0	2 (2)
25. september 2023	3 (2)	1 (1)	2 (1)	2 (2)	0	2 (2)
18. september 2023	4 (2)	2 (1)	2 (1)	2 (2)	0	2 (2)
11. september 2023	3 (2)	1 (1)	2 (1)	2 (2)	0	2 (2)
5. september 2023	3 (2)	1 (1)	2 (1)	3 (2)	1 (0)	2 (2)
28. august 2023	2 (2)	1 (1)	1 (1)	2 (2)	0	2 (2)
21. august 2023	5 (2)	1 (1)	4 (1)	3 (2)	0	3 (2)
14. august 2023	4 (2)	1 (1)	3 (1)	2 (2)	0	2 (2)
7. august 2023	4 (2)	2 (1)	2 (1)	2 (2)	0	2 (2)
31. juli 2023	3 (2)	1 (1)	2 (1)	2 (2)	1 (1)	1 (1)
24. juli 2023	4 (2)	2 (1)	2 (1)	2 (2)	1 (1)	1 (1)
17. juli 2023	4 (2)	2 (1)	2 (1)	2 (2)	1 (1)	1 (1)
10. juli 2023	3 (2)	2 (1)	1 (1)	2 (2)	1 (1)	1 (1)
6. juli 2023	4 (2)	2 (1)	2 (1)	1 (1)	0	1 (1)
26. juni 2023	6 (6)	4 (4)	2 (2)	1 (1)	0	1 (1)
20. juni 2023	5 (3)	2 (1)	3 (2)	1 (1)	0	1 (1)
12. juni 2023	4 (3)	1 (1)*	3 (2)	2 (1)	1 (0)	1 (1)
5. juni 2023	4 (3)	1 (1)* NOR	3 (2)	3 (2)	1 (0)	2 (2)
01. juni 2023	3 (3)	1 (1)* NOR	2 (2)	4 (2)	2 (0)	2 (2)
22. mai 2023	4 (3)	2 (1)* NOR	2 (2)	3 (3)	1 (1)	2 (2)
15. mai 2023	4 (3)	1 (1)	3 (2)	2 (2)	0	2 (2)
8. mai 2023	4 (3)	1 (1)	3 (2)	2 (2)	0	2 (2)
1. mai 2023	2 (2)	0	2 (2)	4	2 (0)	2 (2)
24. april 2023	2 (2)	0	2 (2)	4 (2)	2 (0)	2 (2)
17. april 2023	4 (3)	1 (1)	3 (2)	4 (2)	2 (0)	2 (2)
10. april 2023	4 (3)	1 (1)	3 (2)	2 (2)	0 (0)	2 (2)
3. april 2023	6 (3)	2 (1)	4 (2)	2 (2)	0 (0)	2 (2)
27. mars 2023	5 (3)	2 (1)	3 (2)	2 (2)	0 (0)	2 (2)
20. mars 2023	6 (3)	2 (1)	4 (2)	2 (2)	0 (0)	2 (2)
13. mars 2023	5 (3)	3 (1)	2 (2)	2 (2)	0 (0)	2 (2)
6. mars 2023	5 (3)	3 (1)	2 (2)	2 (2)	0 (0)	2 (2)
27. februar 2023	4 (3)	2 (1)	2 (2)	2 (2)	0 (0)	2 (2)
21. februar 2023	3 (3)	1 (1)	2 (2)	2 (2)	0 (0)	2 (2)
13. februar 2023	3 (2)	1 (1)	2 (1)	2 (1)	0 (0)	2 (1)
6. februar 2023	5 (3)	2 (1)	3 (2)	2 (2)	0 (0)	2 (1)
30. januar 2023	4 (3)	2 (1)	2 (2)	4 (1)	2 (0)	2 (1)
23. januar 2023	4 (3)	1 (1)	3 (2)	4 (1)	1 (0)	3 (1)
17. januar 2023	3 (3)	1 (1)	2 (2)	2 (1)	0 (0)	2 (1)
9. januar 2023	3 (3)	1 (1)	2 (2)	2 (1)	0 (0)	2 (1)

Tidspunkt	Totalt CV	Atlanten	Stillehavet	Totalt LHD	Atlanten	Stillehavet
3. januar 2023	3 (3)	1 (1)	2 (2)	2 (1)	0 (0)	2 (1)
29. desember 2022	3 (3)	1 (1)	2 (2)	2 (1)	0 (0)	2 (1)
19. desember 2022	4 (3)	1 (1)	3 (2)	2 (1)	0 (0)	2 (1)
12. desember 2022	3 (3)	1 (1)	2 (2)	3 (1)	1 (0)	2 (1)
5. desember 2022	5 (3)	1 (1)	4 (2)	3 (1)	2 (0)	1 (1)
28. november 2022	2 (2)	1 (1)	1 (1)	3 (1)	0 (0)	3 (1)
21. november 2022	3 (3)	2 (2)	1 (1)	3 (1)	0 (0)	3 (1)
14. november 2022	3 (3)	2 (2)*	1 (1)	3 (1)	0 (0)	3 (1)
7. november 2022	3 (3)	2 (2)	1 (1)	2 (0)	0 (0)	2 (0)
31. oktober 2022	3 (3)	2 (2)	1 (1)	2 (0)	0 (0)	2 (0)
24. oktober 2022	4 (3)	2 (2)	2 (1)	2 (0)	0 (0)	2 (0)
17. oktober 2022	4 (3)	2 (2)	2 (1)	2 (0)	0 (0)	2 (0)
13. oktober 2022	4 (3)	2 (2)	2 (1)	3 (0)	1 (0)	2 (0)
3. oktober 2022	4 (2)	1 (1)	3 (1)	3 (1)	1 (1)	2 (0)
26. september 2022	4 (2)	2 (1)	2 (1)	3 (1)	1 (1)*	2 (0)
19. september 2022	3 (2)	2 (1)	1 (1)	4 (1)	1 (1)*	3 (0)
12. september 2022	3 (3)	2 (2)	1 (1)	5 (1)	2 (1)*	3 (0)
8. september 2022	3 (3)	2 (2)	1 (1)	3 (1)	1 (1)*	2 (0)
29. august 2022	3 (3)	2 (2)	1 (1)	4 (1)	2 (1)*	2 (0)
22. august 2022	3 (3)	2 (2)	1 (1)	4 (2)	2 (1)*	2 (1)
15. august 2022	3 (3)	2 (2)	1 (1)	3 (2)	1 (1)*	2 (1)
8. august 2022	3 (3)	1 (1)	2 (2)	5 (2)	2 (1)*	3 (1)
1 august 2022	3 (3)	1 (1)	2 (2)	4 (2)	1 (1)*	3 (1)
25. juli 2022	3 (3)	1 (1)	2 (2)	3 (2)	1 (1)	2 (1)
18. juli 2022	4 (3)	1 (1)	3 (2)	4 (1)	1 (1)	3 (0)
11. juli 2022	4 (3)	2 (1)	2 (2)	4 (1)	1 (1)	3 (0)
7. juli 2022	4 (3)	2 (1)	2 (2)	4 (1)	1 (1)	3 (0)
27. juni 2022	5 (3)	2 (1)	3 (2)	4 (2)	1 (1)	3 (1)
23. juni 2022	5 (3)	2 (1)	3 (2)	4 (2)	1 (1)	3 (1)
13. juni 2022	5 (3)	2 (1)	3 (2)	3 (2)	1 (1)*	2 (1)
6. juni 2022	4 (3)	2 (1)	2 (2)	4 (2)	2 (1)*	2 (1)
2. juni 2022	4 (3)	2 (1)	2 (2)	4 (2)	2 (1)*	2 (1)
23. mai 2022	4 (3)	1 (1)	3 (2)	4 (2)	2 (1)*	2 (1)
16. mai 2022	3 (3)	1 (1)	2 (2)	3 (2)	1 (1)*	2 (1)
9. mai 2022	3 (3)	1 (1)	2 (2)	3 (2)	1 (1)*Nor	2 (1)
2. mai 2022	4 (3)	1 (1)	3 (2)	3 (2)	2 (1)*Nor	1 (1)
25. april 2022	4 (3)	1 (1)	3 (2)	3 (2)	2 (1)*Nor	1 (1)
18. april 2022	5 (3)	3 (1)	2 (2)	4 (2)	1 (1)* Nor	3 (1)
11. april 2022	5 (3)	3 (1)	2 (2)	4 (2)	1 (1)* Nor	3 (1)
4. april 2022	3 (3)	1 (1)	2 (2)	3 (2)	1 (1)	2 (1)
28. mars 2022	4 (3)	2 (1)	2 (2)	2 (2)	1 (1)	1 (1)
21. mars 2022	5 (3)	2 (1)	3 (2)	4 (2)	1 (1)	3 (1)
14. mars 2022	5 (3)	2 (1)	3 (2)	1 (1)	0 (0)	1 (1)
7. mars 2022	5 (3)	2 (1)	3 (2)	1 (1)	0 (0)	1 (1)
28. februar 2022	5 (3)	3 (1)	2 (2)	2 (2)	0 (0)	2 (2)
24. februar 2022	4 (3)	1 (1)	3 (2)	2 (2)	0 (0)	2 (2)

Tidspunkt	Totalt CV	Atlanteren	Stillehavet	Totalt LHD	Atlanteren	Stillehavet
14. februar 2022	5 (4)	1(1)	4 (3)	2 (2)	0 (0)	2 (2)
7. februar 2022	4 (4)	1 (1)	3 (3)	3 (2)	0 (0)	3 (2)
31. januar 2022	4 (4)	1 (1)	3 (3)	3 (2)	1 (0)	2 (2)
24. januar 2022	4 (4)	1 (1)	3 (3)	3 (2)	1 (0)	2 (2)
18. januar 2022	4 (4)	1 (1)	3 (3)	2 (2)	0 (0)	2 (2)
10. januar 2022	4 (4)	1 (1)	3 (3)	2 (2)	0 (0)	2 (2)
3. januar 2022	4 (4)	1 (1)	3 (3)	2 (2)	0 (0)	2 (2) MØ

I først utkast til denne rapporten dekket tabellen 69 uker fra begynnelsen av 2022. Da var det ingen amerikanske hangarskip nær Norge, og bare i en uke var det slikt skip i Nord-Europa. Statistikken ble bedre da USS Gerald R. Ford dukket opp i mai 2023. Per 6. november 2023 har det dermed vært en hangarskipsgruppe i norske nærrområder i tre av 96 uker, og i Nord-Europa 7 av 96 uker, altså om lag tre og sju prosent av tiden. I 19 av 96 uker var det en amfibisk angrepsgruppe i Nord-Europa, i fem av disse ukene var gruppen (*USS Kearsage*) i eller nær Norge. Hangarskipsgruppene i Atlanterhavet befinner seg nesten uten unntak i Middelhavet. I bare 17 av 96 uker var det satt opp to CSG-er i Atlanterhavet, og fire av disse kan knyttes direkte til krigen mellom Hamas og Israel fra oktober 2023. I Stillehavet var minst to CSG-er satt opp i 65 av 96 uker. Her må det skytes inn at *USS Ronald Reagan* og dens eskorte er stasjonert permanent i Japan, og telles alltid med i beregningene til USNI, selv om skipet ligger til kai.

Fram til høsten 2021 hadde US Navy i mange år et nesten kontinuerlig nærvær av hangarskips-grupper og/eller amfibiske angrepsgrupper nær Den arabiske halvøy. Både flåtene i Stillehavet og Atlanterhavet bidro til dette. Den siste deployeringen av en CSG til dette området foreløpig, med USS Ronald Reagan, tok slutt i september 2021. Den siste deployeringen av en ARG dit endte i begynnelsen av januar 2022, men ble tatt opp igjen fra august 2023. I den lange perioden med faste deployeringer til Midtøsten var nærværet i Europa sporadisk. De aller fleste skipene seilte fra den amerikanske østkysten, gjennom Middelhavet til Det indiske hav. *USS Iwo Jima* ARG var i Nord-Europa noen uker i mai 2021 og rundt fire uker i oktober- november 2018. I september-oktober var også *USS Harry Truman* CSG i og nær Norge i rundt fem uker. USNI sin oversikt går tilbake til 10. juli 2017. Jeg har avsluttet undersøkelsen med oversikten som kom 2. november 2023. Da dekker den 330 uker. I løpet av den tiden har større amerikanske operative grupper av krigsskip vært i eller nært Norge i 18 uker, eller 5,5 prosent av tiden. Det kan hende at USS Gerald R. Fords tokt i 2023 signaliserer en endring, men dette kan ikke tas for gitt.

Oversikten viser at normalt klarer US Navy å ha tre CSG-er deployert til enhver tid. I korte perioder er bare to CSG-er ute. Bare i en periode i januar 2022 var fire CSG-er deployert, og en uke i juni 2023 var hele seks slike grupper ute en kort stund. For ARG/ESG-er er normalen en eller to grupper, men av og til er ingen slike deployert. Oversikten viser klart at Øst-Asia nesten alltid har høyest prioritet. Det er verdt å merke seg at i januar og februar 2022, altså i en periode der amerikansk etterretning varslet kraftig om at Russland ville angripe Ukraina, sto det tre hangarskipsgrupper og to amfibiske angrepsgrupper fullt oppsatt i Stillehavet, men bare en enkelt hangarskipsgruppe i Atlanterhavet. Antakelig fryktet amerikanerne at Kina ville utnytte den spente situasjonen i Europa og bruke anledningen til å invadere Taiwan. USS Harry S. Truman skulle i desember 2021 etter planen gått gjennom Suez-kanalen for å operere i Det indiske hav. Hangarskipsgruppen ble beordret til å bli i

Middelhavet for å berolige allierte i den spente situasjonen mellom Russland og Ukraina.²¹ Det man kan hente ut av denne oversikten er at US Navy bare klarer å ha et tungt operativt kontinuerlig nærvær med hangarskip eller amfibiske angrepskip i to operasjonsteatre om gangen. Før 2022 var dette Øst-Asia og Midtøsten. Siden januar 2022 har det vært Øst-Asia og Middelhavet. Bare i korte perioder har US Navy hatt et slikt nærvær i Nord-Europa.

USA har altså ti hangarskipsgrupper og ni amfibiske angrepsgrupper som roterer i operasjoner. I en situasjon med fare for krig kan det antas at hver av disse gruppene trenger en eskorte på tre til fem kryssere og destroyere, og minst en atomdrevet jaktubåt. Om alle gruppene aktiveres med fire eskorteskip i hver trengs 76 kryssere og destroyere og 19 ubåter. I 2023 har US Navy 70 destroyere og 20 kryssere, om man regner med de tre skipene av Zumwalt-klassen. De 17 krysserne av Ticonderoga-klassen synger på siste verset, og det er foreslått å ta de siste ut av tjeneste i 2027. Da vil antakelig ti nybygde Arleigh Burke ha kommet i tjeneste, og ti til vil antakelig følge før 2030. Det første skipet i klassen, selve USS Arleigh Burke, kom i tjeneste i 1991, og skulle egentlig bli tatt ut i 2026. Nylig ble levetiden forlenget til førti år, og skipet vil da vare til 2031. Fram til 2035 vil totalt 13 av disse destroyerne passere førti, og 17 til vil nå den aldersgrensen før utgangen av 2040. Situasjonen er altså den at dersom US Navy ønsker å øke flåten av store overflatekrigsskip, som destroyere og kryssere, må det bygges flere skip raskere. Det krever en betydelig utvidelse av verftenes kapasitet.

US Navy ser for seg at en ny klasse av store krigsskip, i navnet en destroyer, men i praksis en krysser, skal bestilles fra 2030. Foreløpig planlegges å bygge fra ett til tre slike skip i året.²² Det må altså bygges 30 slike skip i løpet av 2030-tallet bare for å opprettholde dagens antall av store krigsskip. Da har USA ikke engang begynt å holde tritt med veksten i den kinesiske marinen. I 2020-2022 satt US Navy tre nye destroyere i tjeneste, den kinesiske marinen fikk 19 destroyere og kryssere.

Logistikk er avgjørende for marineoperasjoner langt borte fra basen. Om hver hangarskipsgruppe og hver amfibisk angrepsgruppe, får tildelt to logistikkskip, noe som antakelig er for lite, behøves 38 slike. US Sealift Command har 16 tankere (*Henry J. Kaiser*-klasse og *John Lewis*-klasse) og 16 lasteskip (*Lewis and Clark*- og *Supply*-klasse) for tørr last som ammunisjon, mat og drikke, reservedeler osv. I tillegg kommer noen skip i reserve. Jo større distanse disse gruppene skal operere fra baser som kan forsyne dem, jo større blir behovet for slike logistikkskip. I Stillehavet er avstandene meget store og basene sårbare. I en konflikt med både Kina og Russland vil antakelig mangelen på slike skip være en stor ulempe for US Navy.

Når antallet skip vurderes er det viktig å ha i mente at en andel av flåten alltid vil være til vedlikehold, andre vil være under oppøving. US Navy har en målsetning om å styrke beredskapen ved at 75 overflateskip skal være tilgjengelige for operasjoner til enhver tid.²³ Tallet inkluderer kryssere, destroyere, littoral combat ships, amfibiske skip og mineryddere. I disse klassene fantes det til sammen 151 skip i ultimo april 2023. I dag er altså tallet på tilgjengelige skip lavere enn 75 tilgjengelige skip. Målet skal nås i løpet av to år. Det vil ikke være lett, for US Navy har ifølge GAO store utfordringer både med forsinket vedlikehold og mangel på kompetent personell.

21 Sam LaGrone og Heather Mongilio, «SECDEF Orders U.S. Carrier USS Harry S. Truman to Stay in Mediterranean to Reassure Allies», *USNI News*, 28. desember 2021. <https://news.usni.org/2021/12/28/secdef-orders-u-s-carrier-uss-harry-s-truman-to-stay-in-mediterranean-to-reassure-allies>

22 Ronald O'Rourke, *Navy DDG(X) Next-Generation Destroyer Program: Background and Issues for Congress* (Congressional Research Service, 23. mars 2023) <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11679>

23 Megan Eckstein, «Navy aims for 75 'mission-capable' surface ships amid readiness drive», *Defense News*, 10. januar 2023. <https://www.defensenews.com/naval/2023/01/10/navy-aims-for-75-mission-capable-surface-ships-amid-readiness-drive/>

US Navy bruker rundt 2,1 milliarder i året på vedlikehold av skip og ubåter. US Navys praksis for vedlikehold sier at overflateskip, inkludert hangarskip, skal ha en runde med planlagt vedlikehold hvert 2-3 år. Slikt vedlikehold kan ta fra 6 måneder til flere år, avhengig av kompleksiteten i arbeidet. I tillegg kommer perioder med reparasjoner o.l. utenom det planlagte vedlikeholdet. Under slikt mellomliggende vedlikehold skal det være mulig å stoppe arbeidet og få skipet ut fra verftet i løpet av fire dager.²⁴ US Navy har 50 atomdrevne jaktubåter. Ubåtene skal ha en større overhaling hvert 4-6. år, og kortere mellomliggende vedlikehold hver 3.-5. måned.

I perioden fra 2015 til 2019 gjennomførte US Navys egne verft 51 vedlikeholdsarbeider på hangarskip og ubåter.²⁵ Av disse hadde 38, eller 75 prosent, betydelige forsinkelser. Totalt førte dette til at hangarskip og ubåter var ute av operativ tjeneste 7424 dager lenger enn planlagt. Det tilsvarer 20 år. Forsinkelsene var spesielt store for ubåter, der bare fem av 33 arbeider ble utført på planlagt tid. Siden ubåter må fornye sine sertifikater jevnlig, og ikke kan seile uten, førte forsinkelsene til at mange ubåter ble liggende passive i påvente av vedlikehold. Gitt at US Navy sliter med å opprettholde antallet ubåter har slike forsinkelser stor negativ effekt på US Navy sin operative evne. I april 2023 hevdet Newsweek at USA bare kunne deployere en fjerdedel av sine ubåter til enhver tid.²⁶ US Navy har 50 jaktubåter, 4 ubåter med kryssermissiler og 14 strategiske ubåter med interkontinentale ballistiske missiler. Om Newsweek har rett er bare 12-13 jaktubåter operative til enhver tid. US Navy har rundt 25 atomdrevne jaktubåter i Atlanterhavet, men kanskje bare 6-7 operative. Av disse vil kanskje to-til-fire være opptatt som eskorte for hangarskip og kanskje også for strategiske ubåter. Det blir altså svært få igjen til andre operasjoner. USA har som mål å holde en flåte på 66 slike ubåter. *Virginia*-klassen har en planlagt levetid på 33 år. USS *Virginia* kom i tjeneste i 2004. Den vil nå levetidsgrensen i 2037. Per ultimo april 2023 er 22 *Virginia*-klasse ubåter ferdig bygd. USNI anslår selv at USA ikke vil være i stand til å bygge to slike ubåter i året før i 2028.²⁷ Det skal også bygges *Columbia*-klasse strategiske ubåter, og verftene har i dag ikke nok kapasitet til å bygge flere. Om kapasiteten gradvis økes, og verftene klarer å bygge 8 *Virginias* fram til 2028, vil det likevel ta 18 før det er bygd 66 *Virginia*-klasse ubåter, altså i 2046. Da vil de ti første båtene ha passert sin planlagte levetid. For å holde antallet jaktubåter oppe har US Navy bestemt seg for å levetidsforlenge enkelte ubåter fra *Los Angeles*-klassen. Dette krever lange opphold på verft, noe som ikke vil avhjelpe de nevnte vanskene med vedlikehold. De levetidsforlengende ubåtene av denne klassen planlegges utfasing etter 35 år. Om dette blir gjort gjeldende vil den siste *Los Angeles*-klasse ubåten gå ut av tjeneste i 2031. Med en byggetakt på to *Virginias* i året fra 2029 vil US Navy ha 36 *Virginia*- og tre *Seawolf*-klasse jaktubåter ved utgangen av 2031. Altså 39 jaktubåter, elleve færre enn i dag. Tallet kan bli enda lavere dersom USA, i tråd med AUKUS-pakten, skal levere *Virginia*-klasse ubåter til Australia. Om US Navy ikke klarer å øke beredskapen på ubåtflåten til da, vil det bare være 8-10 jaktubåter tilgjengelig til enhver tid, og bare 4-5 i Atlanterhavet. Dersom den voldsomme oppbyggingen av den kinesiske marinen fortsetter, vil US Navy antakelig også bli tvunget til å flytte enda flere skip og ubåter fra Atlanterhavet til Stillehavet. GAO fant også meget store forsinkelser av vedlikehold i 2022. En av årsakene var mangel

24 GAO, *Navy Ship Maintenance: Actions Needed to Monitor and Address the Performance of Intermediate Maintenance Periods*, februar 2022. <https://www.gao.gov/assets/gao-22-104510.pdf>

25 GAO, *Navy Shipyards: Actions Needed to Address the Main Factors Causing Maintenance Delays for Aircraft Carriers and Submarines*, august 2020. <https://www.gao.gov/assets/gao-20-588.pdf>

26 William M. Arkin, «Exclusive: Navy Will Spend \$200 Billion – Equal to Ukraine's GDP – on Subs It Barely Uses», *Newsweek*, 19. april 2023. <https://www.newsweek.com/2023/05/05/exclusive-navy-will-spend-200-billion-equal-ukraines-gdp-subs-it-barely-uses-1795014.html>

27 Sam LaGrone, «Navy Estimates 5 more Years for Virginia Attack Sub Production to Hit 2 Boats a Year», *USNI News*, 31. mars 2023 <https://news.usni.org/2023/03/31/navy-estimates-5-more-years-for-virginia-attack-sub-production-to-hit-2-boats-a-year>

på kvalifisert personell både om bord på fartøyene og på verftene som utførte vedlikehold. Dette førte ifølge GAO også til tung slitasje på det gjenværende personellet (side 19). En annen årsak var et meget høyt operasjonstempo, fartøyene får liten tid i havn for å utføre vedlikehold. Dette resulterer i sin tur i svært mye overtid, og mer slitasje på personellet. En tredje årsak var manglende utdanning av mannskapene når det gjelder å kunne utføre vedlikehold på egne skip. Det mangler rett og slett erfarent, kvalifisert personell, også fordi US Navy har kuttet ned på tiden brukt på utdanning. Et eksempel GAO bruker er at der det tidligere ble undervist i seks måneder for å øke bestemte ferdigheter, er tiden nå redusert til tre uker. Den fjerde årsaken var mangel på reservedeler, noe som førte til kannibalisering av andre fartøyer. Dette fører til ad hoc-løsninger, «duct-tape og tyggegummiløsninger».

Når det gjelder de mindre fartøyene ble fregattene erstattet av to klasser av Littoral Combat Ships (LCS) fra 2008. Den siste klassiske fregatten i US Navy ble tatt ut av tjeneste i 2015. Satsingen på LCS har ikke vært vellykket, og US Navy ønsker å kvitte seg raskt med mange av disse fartøyene. Planen var å kjøpe 50 slike fartøy, men byggingen stoppes ved 35. 19 *Independence*-klasse LCT er bygd eller fremdeles under bygging. De to første er allerede tatt ut av tjeneste, etter bare 10 og 13 år. US Navy ønsker bare å beholde 15, og da primært for minerydding. Av de 16 fartøyene av *Freedom*-klassen ønsker US Navy bare å beholde seks, for anti-overflatekrigføring. To er allerede tatt ut av tjeneste, og statssekretæren for US Navy ba i april 2022 om at åtte andre også ble tatt ut i løpet av 2023.²⁸ Det eldste av disse fartøyene er åtte år gammelt, det nyeste bare tre. LCS var ment å operere nær kysten og for å håndtere lav-intensitetsoperasjoner. Fartøyene skulle også gi US Navy kapasitet til å opprettholde nærvær i mange regioner samtidig. Nå planlegger US Navy å gi denne rollen til en ny klasse av fregatter, *Constellation*-klassen. USS *Constellation* er basert på det fransk-italienske FREMM-konseptet, men med amerikanske sensorer og våpen. Det planlegges foreløpig 20 slike skip. De tre første er bestilt. *Constellation*-klassen er mye større og tyngre bevæpnet enn LCS, men har likevel blitt kritisert for å være for sparsommelig utrustet. Sammenliknet med de italienske FREMM-fregattene har *Constellation* en mye mindre kanon (57mm vs 127mm og 76mm), og mangler skrogmontert sonar for ubåtjakt. Det siste er spesielt en ulempe i ubåtjakt i kystnære farvann.

Etter planen skal de 12 første fregattene av *Constellation*-klassen få hjemmehavn i Everett i Washington State, altså i Stillehavet.²⁹ Først etter dette vil det komme fregatter i Atlanterhavetsflåten. USS *Constellation* vil ikke komme i tjeneste før tidligst 2026. Uten en rask økning i byggetakten vil det altså ikke bli amerikanske fregatter i Atlanterhavet før et godt stykke ut på 2030-tallet. Siden 1990 har bare to amerikanske verft bygd store overflatekrigsskip, som kryssere, destroyere og fregatter, Ingalls og Bath Iron Works. *Constellation*-klassen skal bygges ved Marinette Marine, men det er sannsynlig at også Austal kan få kontrakt på å bygge slike fregatter. I så fall vil etter hvert fire amerikanske verft være i stand til å bygge slike store krigsskip. Dette vil i så fall på sikt forbedre USA sin posisjon i konkurransen med Kina.

US Navy satser også på ubemannede fartøy på overflaten. I 2023 er planen å kjøpe ni store ubemannede fartøy (Large unmanned vessels -LUSV) fra 2025. Skipene vil ha en liten bemanning i perioder. US Navys «Ghost Fleet Overlord» er en liten flåte av testskip for å kunne eksperimentere og utvikle konseptet. Fartøyene er relativt store. USV Nomad var tidligere offshore supply-skipet Riley Claire, 52 meter langt og ni meter bredt. USV Ranger er 59 meter langt og 110 meter bredt og benevnes som en MUSV (Medium unmanned vessel). USV Ranger

28 Office of the Secretary of the Navy, *Report to Congress on the Annual Long-Range Plan for Construction of Naval Vessels for Fiscal Year 2023*, april 2022. <https://media.defense.gov/2022/Apr/20/2002980535/-1/-1/0/PB23%20SHIPBUILDING%20PLAN%2018%20APR%202022%20FINAL.PDF>

29 Diana Stancy Correll, «Naval Station Everett selected as homeport for Constellation-class frigates», *Navy Times*, 3. juni 2021. <https://www.navytimes.com/news/your-navy/2021/06/03/naval-station-everett-selected-as-homeport-for-constellation-class-frigates/>

ble i 2021 utrustet med en kontainer med fire Standard-6 langtrekkende luftvernsmissiler.³⁰ Standard-6 kan avfyres fra ett fartøy og ledes mot målet av et annet. Slik kan USV-er altså både bringe flere missiler fra slagfeltet og sørge for at ilden kommer fra flere kanter. Dette er en stor fordel, da et skip som avfyrer missiler med stor sannsynlighet vil avsløre sin posisjon. USV Mariner, søsterskipet til USV Ranger, har en lav-kost versjon av Aegis kampsystem som gjør at det kan brukes for kommando og kontroll. Fartøyet er også utrustet med ekstra datalinker og systemer som gjør at den kan operere som moderskip for andre ubemannede fartøy.³¹ Det ligger altså et stort potensial i ubemannede, mer eller mindre autonome, fartøy for US Navy. Captain Scot Searless, som leder programmet, har hevdet at rundt 2050 vil 40 prosent av US Navys fartøy være ubemannede.³² Gitt at Norge har en meget kapabel industri når det gjelder slike fartøy ligger det her også et stort potensiale for samarbeid med US Navy.

Totalt sett har US Navy fremdeles en veldig kapabel styrke, men likevel en styrke med som sliter med kapasitet. Beredskapen er relativt lav, slitasjen på personellet høy og både US Navy og verftsindustrien sliter med rekruttering. Det vil bli svært krevende å øke det totale antallet fartøy for å matche veksten i den kinesiske marinen, og det er ingenting som tyder på at oppgavene blir færre. Det må påregnes at US Navy vil bli tvunget til å prioritere Stillehavet enda høyere enn i dag. Siden det er så vanskelig å øke den totale styrken vil dette innebære at Atlanterhavsflåten får færre krigsskip og færre ubåter. For Norges del kan det ikke forventes at store amerikanske flåtestyrker raskt kan komme Norge til hjelp i en større konflikt som har sitt utspring noen andre steder enn i Norge eller Norden. Tvert imot må vi regne med at Norge og våre europeiske allierte må gjøre mer selv.

US Marine Corps

US Marine Corps er organisert i tre stående Marine Expeditionary Forces (MEF), hver med en full divisjon av bakkestyrker og en luftving med både kampfly og helikoptre. I tillegg står en fjerde divisjon og luftving i reserve. I MEF er stasjonert i California, III MEF er fordelt med hovedbaser på Hawaii og Okinawa. II MEF er stasjonert i North Carolina, på Østkysten av USA. Det er II MEF som vil være ansvarlig for operasjoner i Europa. USMC har som kjent forhåndslagre av materiell i Trøndelag, men de kan brukes til operasjoner også i resten av Europa, Afrika og Midtøsten. Forhåndslagre gjør det mulig å sette inn styrker i Norge ganske raskt. Likevel, to forhold øker usikkerheten ved at Norge faktisk vil bli forsterket raskt. For det første har II MEF mistet en brigade. I januar 2021 ble 8th Marine Regiment lagt ned som et av tiltakene for å finansiere en større reform av USMC. Dermed står bare to brigader tilbake selv om oppgavespekteret er det samme. For det andre er det forhåndslagrede materiellet ikke tilstrekkelig for å gjøre en styrke fra USMC kampklar. Resten av materiellet befinner seg normalt på Maritime Prepositioning Ships ledet av Military Sealift Command. Det finnes to skvadroner av slike skip, en ved Diego Garcia i Det indiske hav og en annen ved Guam i Stillehavet. Dersom et slikt skip seiler i 15 knop og Suezkanalen er åpen tar turen til Trøndelag 14 dager. Dersom Suezkanalen er stengt, tar seilasen nesten 27 dager. USMC er inne i en ganske omfattende endring der fokuset flyttes fra strid på land til operasjoner på og nært sjøen i kyst- og littorale områder. Nylig avgåtte General David H. Berger ønsket at Marinekorpsets skal tilbake til sine «naval roots», til røtter i marinen og på havet. Forventingene

30 Dorian Archus, «U.S. Navy deploys SM-6 missile on USV Ranger for tests», *Naval Post*, 4. september 2021. <https://navalpost.com/u-s-navy-deploys-sm-6-missile-on-usv-ranger/>

31 Baird Maritime, «Vessel Review I Mariner & Ranger – US Navy launches new fleet of unmanned test vessels», *Baird Maritime*, 30. november 2022. <https://www.bairdmaritime.com/work-boat-world/maritime-security-world/unmanned-systems/vessel-review-mariner-ranger-us-navy-launches-new-fleet-of-unmanned-test-vessels/>

32 Sam LaGrone, «CNO: Navy to Finalize Large Unmanned Surface Requirements Later This Year», *USNI News*, 5. april 2023. <https://news.usni.org/2023/04/05/cno-navy-to-finalize-large-unmanned-surface-vessel-requirements-later-this-year>

om en konflikt med Kina langs kjedene av øyer i Øst- og Sørøst-Asia er den viktigste drivkraften.³³ USMC bygger «littorale regiment» for slike operasjoner. Siden budsjettene ikke økes, finansieres restruktureringen av kutt i personell og visse materiellkategorier. USMC har kvittet seg med alle sine stridsvogner, mye av rørartilleriet og redusert antallet infanteribataljoner. Også de tunge ingeniøravdelingene ble kuttet, for eksempel forsvant evnen til å strekke broer. Marinekorpset, som har sitt eget flyvåpen, har også redusert antallet bemannede kampfly. I stedet satser USMC på ubemannede droner i luften, svevende ammunisjon (såkalte kamikazedroner), sjømålsmissiler, og på små bemannede og ubemannede fartøy på sjøen. I stedet for de store dokklandingsskipene ønsker USMC seg lettere landgangsfartøy. Konseptskissene for disse har mye til felles med «Gators», tanklandingsskip. Disse planene er svært kontroversielle, og fordrer at US Navy og USMC kan bli enige om både design og operasjonskonsepter.³⁴ I skrivende stund er beslutningen om å bygge slike skip utsatt til 2025.

Den pågående reformen er svært omstridt, og eldre, pensjonerte generaler fra Marinekorpset har kritisert planene kraftig. I en debatt arrangert av CSIS i mai 2022 hevdet General (p) Anthony Zinni at reformen ville gi så redusert kampkraft at USMC ikke ville klare sine oppgaver, hverken i Asia eller i NATOs nordflanke i Europa.³⁵ En annen deltaker var den legendariske general Paul van Riper, som i 2002 virkelig gjorde «Red Teaming» til en anerkjent metode i krigsspillet Millenium Challenge. Van Riper spilte USAs motstander i en konflikt i Midtøsten. Ved å bruke relativt primitive midler på en kreativ måte «senket» han en hel amerikansk hangarskipgruppe to dager etter at «krigen» brøt ut. Van Riper var sterkt kritisk til måten reformen av USMC ble gjennomført på. Stridsvogner og artilleri ble fjernet før erstatningene var tilgjengelige. Van Riper hevdet også at det nye konseptet var blitt satt i gang uten tilstrekkelig testing. Derfor er det, ifølge van Riper, svakt både på stridsteknisk, taktisk, operasjonelt og strategisk nivå. Tidligere viseforsvarsminister og USMC oberst Robert Work, var derimot mye mer positiv til Bergers reformer. Work sa at bare III MEF skal endres til en littoral styrke, mens I MEF og II MEF skal bli værende som de er, dog uten stridsvogner. De vil få mindre rørartilleri (kanoner), men flere missilbatterier. Work mente klart at USMC i 2030 vil ha en mye større ildkraft enn i dag.

Tabell 8: Beholdning av viktige systemer i US Marines 1990-2022

USMC	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Stridsvogner	716	403	-44%	403	0	0	-100%
Stormpanservogner	416	397	-5%	252	-37%	488	+93%
Amfib panservogner	1323	1311	-1%	1311	0	1254	-4%
Hjulgående tpt-panser	286	334	+17%	189	-43%	207	+10%
Pansrede biler (MRAP/PPV/AUV)	0	na		na		6129	+100%
Tauet artilleri	803	926	+15%	1282	+38%	812	-37%
Rakettkastere (MRLS)	0	0		0		47	+100%
Kampfly	546	450	-18%	427	-5%	366	-14%
Tankfly	40	75	+88%	62	-17%	44	-9%
Våpnede helikoptre	108	279	+158%	163	-42%	131	-20%
Andre helikoptre	497	451	-9%	457	+1%	291	-36%
Tiltrotor	0	7	+100%	86	+1128%	309	+259%
UAV (større)	0	0	0	32	+100%	82	+156%

33 U.S. Marine Corps, *Force Design 2030 – Annual Update*, mai 2022. https://www.marines.mil/Portals/1/Docs/Force_Design_2030_Annual_Update_May_2022.pdf

34 Bryan McGrath, «The Navy Put Its Next Amphib on Hold. Good.», *Defense One*, 20. januar 2023. <https://www.defenseone.com/ideas/2023/01/navy-put-its-next-amphib-hold-good/381999/>

35 CSIS, Transcript of Online Event: «On the Future of the Marine Corps: Assessing Force Design 2030», 16. mai 2022. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/event/220518_Future_Marine_Corps.pdf?VersionId=x8utoirHR6AWA_HOGcbd2PpqtGW1BogQ

Tabell 8 viser at US Marine Corps allerede har blitt en mye lettere styrke enn tidligere, men også at luftmobiliteten har økt kraftig med innføring av tiltrotorflyet VH-22 Osprey. Verdt å merke seg for Norge er at USMC er i ferd med å bygge om artilleriet fra enkle tauede haubitsere til avansert rakettartilleri med lang rekkevidde.

Klassisk amerikansk amfibisk krigføring har handlet om å kunne lande store styrker på kysten for å kunne slåss på land. Kystlinjen har vært et hinder som må krysses, enten ved å bryte seg gjennom eller ved å hoppe over den ved hjelp av helikoptre og tiltrotorfly (Osprey). Det general Berger tok sikte på er et konsept for å slåss i, på langs av, og fra skjærgårder og øygrupper. Konseptet har mer til felles med det norske MTB-våpenets og Kystjegerkommandoens operasjonsmønster enn med både US Army's og den norske Hærens måter å operere på. Foreløpig skal dette konseptet bare innføres i Stillehavet, men det kan være fruktbart for Norge å samarbeide med USMC om konseptutvikling.³⁶ Da vil antakelig MTB-våpenet og Kystjegerkommandoen ha mest å bidra med, men også for den amfibiske lette infanteribataljonen som foreslås i Fagmilitært Råd 2023 vil dette være interessant.³⁷

I Norge skal man spesielt merke seg at det er nedleggelse av USMC-avdelinger i Atlanterhavet som har finansiert transformasjon av styrkene i Asia. Det sier noe om hvilke geografiske områder som prioriteres. II MEF har altså mistet en av tre brigader. Det betyr at sjansene for at det er tilgjengelige styrker som kan settes inn i Norge reduseres. De avdelingene som eventuelt skal forsterke Norge vil fremdeles være klassisk marineinfanteri, men altså uten stridsvogner og med mindre rørartilleri. Som tidligere nevnt, om Norge har behov for tungt panser, må vi ha det selv. En positiv utvikling er at USMC vil få mer rakettartilleri, noe som den norske Hæren har etterspurt, men ennå ikke har fått. Det er uansett ikke til å komme i fra at reduksjonen av II MEF øker usikkerheten rundt spørsmålet om USMC vil kunne sende større styrker til Norge i krise og krig. Igjen handler dette om hvor krisen bryter ut først, og om hvor mange steder som vil ha behov for hjelp mer eller mindre samtidig.

USA oppsummert

Alle de fire amerikanske forsvarsgreinene er i en situasjon der det ikke er balanse mellom budsjett og styrkestruktur. US Navy har det kanskje lettest i så måte, men her er det ubalanse mellom flåtens behov og verftenes kapasitet til å levere. I USA er det ingen tvil om at Kina representerer den største trusselen. Det innebærer at vi i Norge ikke kan regne med at USA vil kunne prioritere Norge og Nord-Europa veldig høyt.

USA vil ganske sikkert ønske å forsterke Norge i en krig mot Russland. Men hvilken type, og hvor store forsterkninger Norge kan regne med er mye mer usikkert. Det kan være veldig avhengig av hvordan en krise og en krig utspiller seg. Norge vil ikke være den eneste staten som ber USA om hjelp i en slik situasjon, og USA har begrenset evne til å gjennomføre store operasjoner mange steder samtidig. USA er fremdeles verdens sterkeste militærmakt. Landet har spesielt viktige kapabiliteter innenfor kommando og kontroll, overvåking og etterretning, felter som ikke er drøftet i denne rapporten. Men når det gjelder de fire forsvarsgreinene som er vurdert her er det åpenbart at det amerikanske forsvaret står overfor betydelige utfordringer. Det blir svært krevende for USA å modernisere kapabiliteter, ekspandere kapasiteten og samtidig leve opp til de forpliktelser landet har til sine allierte. For USAs allierte, Norge inkludert, er det viktig å innse at forventningene til hva USA faktisk kan levere bør tones ned. Samtidig må disse allierte erkjenne at de selv må bidra mye mer.

³⁶ Se også Terje Bruøygard og Jørn Qviller, "Marine Corps Force Design 2030 and Implications for Allies and Partners: Case Norway", *Journal of Advanced Military Studies* 11, nr. 2 (2020): 198-210. <https://muse.jhu.edu/article/796336/pdf> og Ståle Ulriksen og Åse Gilje Østensen, «Building on strength. Proposals for US-Norwegian cooperation at the operational and tactical level», *Concept Paper Series 2*, FHS Sjøkrigsskolen, 2019. <https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/handle/11250/2630745> for mer om denne tematikken.

³⁷ Se Forsvarssjefens fagmilitære råd 2023, side 81. <https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/publikasjoner/fagmilitaert-rad>

De europeiske stormaktene

Storbritannia, Frankrike og Tyskland har lenge vært regnet som de viktigste militærmaktene i det europeiske NATO. En grov telling av antallet manøverbrigader i EU og det europeiske NATO, inkludert Sverige, Østerrike og Irland, men ikke Tyrkia, kommer til at landene kan stille 133 slike brigader.³⁸ Frankrike, Storbritannia og Tyskland, som har over 40 prosent av befolkningen og 48 prosent av totalt brutto nasjonalprodukt i regionen, stiller med 23 av disse brigadene, altså omtrent 17 prosent. Landene i regionen har rundt 1900 kampfly, de tre stormaktene bidrar med litt under 35 prosent av disse. Det finnes 200 ubåter og større krigsskip i regionen, de tre store bidrar med 40 prosent av disse. Nå viser slik bønnetelling bare en del av bildet.³⁹ De tre store har noen verdifulle og kostbare kapabiliteter de andre statene mangler, som atomdrevne ubåter, store hangarskip og kapasitet for kommando og kontroll. Likevel gir disse tallene et bilde som kanskje ikke rimer helt med betydningen vi tillegger disse stormaktene.

Etter avslutningen av den kalde krigen kom det store reduksjoner i de militære styrkene i store deler av verden. Tabellen under viser utviklingen av personellstyrken i de ulike forsvarsgreinene i Frankrike, Storbritannia og Tyskland.⁴⁰ Tallene er ikke tilfeldig valgt. I 1990 endte den kalde krigen, og dermed en lang periode der de militære styrkene var forberedt på en storkrig mot Warszawapakten i alle domener. I 2003 deltok Storbritannia i krigen i Irak, den siste krigen der noen av disse landene sloss mot en stor regulær styrke. I 2010 var de vestlige styrkene inne i en periode med svært tung opprørsbekjempelse i Afghanistan og Irak.

Tabell 9: Utvikling i militært personell 1990-2022

Totalt personell	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	461 250	259 050	(-44 %)	249 395	(-4 %)	203 250	(-19 %)
Storbritannia	306 000	212 660	(-31 %)	175 690	(-17 %)	153 200	(-13 %)
Tyskland	469 000	284 500	(-39 %)	250 613	(-12 %)	183 400	(-27 %)
Hær	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	288 500	137 000	(-53 %)	134 000	(-2 %)	114 700	(-14 %)
Storbritannia	160 500	123 670	(-23 %)	107 130	(-13 %)	92 400	(-14 %)
Tyskland	308 000	191 350	(-38 %)	163 962	(-14 %)	99 390	(-39 %)
Flyvåpen	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	93 100	64 000	(-31 %)	57 600	(-10 %)	40 450	(-30 %)
Storbritannia	89 600	53 620	(-40 %)	39 750	(-26 %)	33 350	(-16 %)
Tyskland	106 000	67 500	(-36 %)	62 244	(-8 %)	42 575	(-32 %)
Marine	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	65 300	44 250	(-32 %)	43 995	(-0,6 %)	35 100	(-20 %)
Storbritannia	55 900	35 370	(-37 %)	27 810	(-21 %)	27 450	(-1 %)
Tyskland	32 000	25 650	(-20 %)	24 407	(-5 %)	25 535	(+5 %)

38 Da er ikke Hellas sin ASDEN-kommando regnet med. Den utgjør seks brigader. Heller ikke de baltiske territorialstyrkene er talt med her.

39 Antallet brigader er basert på landenes egne oversikter. De inkluderer mobiliserbare styrker. Jeg har ikke vurdert hvor gode disse avdelingene er. Det er klart at mange av disse brigadene har store mangler, og mange har gammelt utstyr. Men dette gjelder også stormaktene, spesielt Storbritannia og Tyskland. For kampfly er også en del lette angrepsfly regnet inn. Her er mange land i gang med store utskiftninger, noe som innebærer at tallene kan ha forandret seg betydelig til neste år. For sjø er tre typer ubåter (SSBN, SSN, SSK), fire typer hangarskip og amfibiske skip (CVN, CV, CVL, LPD), og to typer større overflate krigsskip (DDG, FFG) tatt med. Her er forskjellen på de ulike kategoriene veldig stor, det handler om «frukt og grønt» heller enn epler.

40 Tallene er hentet fra IISS, The Military Balance for 2003-2004, 2010 og 2022, og fra den norske versjonen; Militærbalansen 1990-1991. I IISS, The Military Balance 2010 er Gendarmeriet regnet med i totalen for Frankrike. Den avdelingen er ikke tatt med her. I Tyskland har felles støtteavdelinger (logistikk mm, sanitet, cyber) blitt trukket ut av forsvarsgreinene. Her er de avdelingene, for 2022, fordelt i forhold til størrelsen på forsvarsgreinene: hær 60 %, flyvåpen 25 %, marine 15 %. For Storbritannia er Royal Marines flyttet til hæren for å kunne sammenlikne bakkestyrker bedre.

41 I Tyskland har felles støtteavdelinger (logistikk mm, sanitet, cyber) blitt trukket ut av forsvarsgreinene. Her er de avdelingene, for 2022, fordelt i forhold til størrelsen på forsvarsgreinene: hær 60 %, flyvåpen 25 %, marine 15 %.

Det er et poeng her at i prosent av total styrke så er noen av kuttene mellom 2010 og 2022 omtrent like store som mellom 1990 og 2003. Dette gjelder den tyske hæren og både det franske og det tyske flyvåpenet. Dette skjedde altså selv om det i 2008 brøt ut krig mellom Russland og Georgia, og selv om Russland i 2014 annekterte Krim og førte krig i Donetsk og Luhansk. Målt i antallet kampfly for flyvåpnene og angrepshelikoptre til støtte for hæren, er det samme fenomenet enda mer framtrepende.

Tabell 10: Utvikling i antall kampfly og helikoptre

Kampfly ⁴²	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	589	399	-29 %	344	-14 %	250	-27 %
Storbritannia	475	363	-24 %	275	-24 %	167	-39 %
Tyskland	522	456	-13 %	303	-34 %	226	-25 %
Angrepshelikoptre ⁴³	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	242	292	+21 %	298	+2 %	67	-78 %
Storbritannia	118	126	+8 %	66	-48 %	50	-24 %
Tyskland	210	199	-5 %	159	-20 %	51	-68 %

I begge disse kategoriene kan man argumentere for at kvaliteten på plattformene har blitt mye bedre. Det er delvis sant, men det er også et faktum at for Frankrike og spesielt Tyskland så er en betydelig andel av kampflyene akkurat de samme i 2022 som i 1990. Kvantitet er viktig, også når det gjelder luftmakt. Antallet sortier som kan genereres fra en styrke hver dag har meget stor betydning i krig. Selv om mer avanserte kampfly kan ha større overlevelsessevne og løse mer komplekse oppdrag, gir de ikke nødvendigvis flere sortier. Det vil også være slik at i en krig vil enhver stat måtte sikre seg selv før den eventuelt hjelper andre. Behovet for selvforsvar vil blant annet beregnes ut ifra hvor mange kampfly man klarer å holde i luften til enhver tid. Færre tilgjengelige fly innebærer dermed en svekket evne til å forsterke allierte.

Som tabellen viser, har Storbritannia færrest kampfly av de tre. Storbritannia har planlagt å kjøpe 138 F-35. Foreløpig er bare 48 F-35B bestilt, de siste av disse skal leveres i 2025.⁴⁴ Det er usikkert hvor mange F-35 Storbritannia kommer til å kjøpe. I 2021 sa First Sea Lord at antallet ville ligge rundt 60, kanskje med en økning til 80 for å få fire operative skvadroner.⁴⁵ Gitt at Storbritannia nå, sammen med Italia og Japan, investerer store summer i British Aerospace (BAe) sitt neste generasjons jagerfly, kalt Tempest, synes en begrensning av F-35 kjøpet sannsynlig. Tempest vil ikke bli operativ før 2035. Det er altså små utsikter til en dramatisk styrking av RAF det neste tiåret. Frankrike kommer også til å redusere sine innkjøp av jagerfly. Våren 2023 ble antallet planlagte Rafale redusert fra 185 til 137.⁴⁶

I denne redegjørelsen er det ikke lagt inn tall for luftvern, mest fordi kildegrunnlaget er utilstrekkelig. Oppsummert kan vi likevel si at Tyskland har beholdt en viss kapasitet med tanke på langtrekkende luftvern, Frankrike i mindre grad, mens Storbritannia i 2022 står helt uten luftvern utover missilsystemer med kort rekkevidde. Reduksjonene i luftvern gjør både flybaser

42 Treningsfly som kan brukes til kamp er ikke tatt med (Alphajets og Hawk). I 1990 hadde de tre til sammen over 400 slike fly. Heller ikke fly på lager er tatt med. I 1990 hadde Storbritannia 315 kampfly på lager, Frankrike 41 og Tyskland 23.

43 Hva som regnes som angrepshelikoptre har variert, her er IISS til enhver tid gjeldene definisjon brukt med unntak av 1990. Dette gjør at sammenlikningsgrunnlaget er mindre anvendelig enn for f.eks. stridsvogner. Det bør også sies at kvalitetshevingen i denne kategorien har vært spesielt stor. En AH-64 Apache er for eksempel et mye mer avansert våpen, og med mye mer slagkraft, enn en Lynx.

44 Tim Martin, «UK industry officials raise eyebrows over Royal Air Force F-35, E-7 and A400M programs», *Breaking Defense*, 2. desember 2022. <https://breakingdefense.com/2022/12/uk-industry-officials-raise-eyebrows-over-royal-air-force-f-35-e-7-and-a400m-programs/>

45 George Allison, «UK looking at '60 and then maybe up to 80' F-35B jets», *UK Defence Journal*, 23. mars 2021. <https://ukdefencejournal.org.uk/uk-looking-at-60-maybe-up-to-around-80-f-35b-jets/>

46 Clea Calcutt og Laura Kayali, «Ukraine is the blind spot in Macron's military splurge», *Politico*, 22. mai 2023. <https://www.politico.eu/article/ukraine-emmanuel-macron-military-defense-tank-jet-delay/>

og bakkestyrker svært utsatt for angrep fra luften, både fra kampfly og ulike typer missiler. Det er oppsiktsvekkende at de prosentvise kuttene i disse kategoriene nesten helt konsekvent er *mye* større i perioden 2010-2022 enn i 1990-2003. Det samme er tilfelle for stridsvogner og artilleri.

Tabell 11: Stridsvogner og artilleriskyts

Stridsvogner	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	1340	614	-54 %	637	+4 %	222	-65 %
Storbritannia	1330	543	-59 %	386	-29%	227	-41 %
Tyskland	5045	2398	-52 %	1001	-58 %	284	-72 %
Selvdrevet artilleri ⁴⁷	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	379	334	-12 %	141	-58 %	121	-14 %
Storbritannia	371	241	-35 %	241	0	124	-49 %
Tyskland	1027	864	-16 %	823	-5 %	162	-80 %

Om man tror at fullskala krig på bakken fremdeles vil handle om å manøvrere med tunge, pansrede enheter er stridsvogner og selvdrevet artilleri svært viktige våpensystemer. Frankrike, Storbritannia og Tyskland har redusert både artilleri og tungt panser meget kraftig og mer eller mindre kontinuerlig siden 1990. Bare siden 2010 har antallet stridsvogner i de tre hærene blitt redusert med nesten to tredeler, fra 2024 til 733. Det samme gjelder artilleriskyts, inkludert rakettkastere, som har blitt redusert fra 1506 til 533. Selv om man tror at tungt panser er avleggs er det ikke slik at evnen til å ødelegge store fiendtlige bakkestyrker har blitt erstattet av andre systemer. Ingen av de tre europeiske stormaktene har store mengder bevæpnede droner eller kamikazedroner. Dagens planer tilsier at Frankrike, Storbritannia og Tyskland til sammen bare vil ha sju brigader med tungt panser.⁴⁸ Både Frankrike og Storbritannia skal modernisere sine stridsvogner, men Frankrike planlegger bare for 160 og Storbritannia for 148.⁴⁹

Reduksjonen av artilleriet innebærer også at selv om man har økt evnen til rekognosering og overvåking så finnes det langt færre effektorer eller våpen som kan agere på informasjonen. Man kan også tenke seg at forsvar mot store pansrede styrker best kan gjøres med angrep med angrepshelikoptre eller kampfly. Begge deler har blitt kraftig redusert. Ingen av disse landene har heller anskaffet langtrekkende missiler i nærheten av de kvanta som skal til for å slå ut hundrevis av pansrede kjøretøy. Det er heller ikke slik, nødvendigvis, at de tre europeiske stormaktene kan gjøre som ukrainerne, nemlig å bruke et stort antall lett infanteri med panservernmissiler for å stoppe et slikt pansret angrep. Rett og slett fordi de også har kuttet infanteriet.

Den britiske hæren har blitt redusert til under 80 000 soldater. I februar 2023 ble det hevdet at NATO tvilte på om Storbritannia var i stand til å ta over ledelsen for NATOs hurtige reaksjonsstyrke fra Tyskland. Slike roller går på rotasjon. Det ble også hevdet at NATO hadde bedt Tyskland om å ta på seg å lede styrken et år til på grunn av britenes manglende evne.⁵⁰ I Storbritannia plukket Edward Lucas opp tråden, og tegnet et meget mørkt bilde av britisk militærmakt i 2023: «It is shaming that our allies would prefer even the notoriously underpowered Germans to our own forces for this vital role».⁵¹

47 Inkludert MRLS (rakettkastere), men ikke tauet artilleri eller bombekastere. Storbritannia har beholdt over hundre tauede 105mm kanoner. Disse er mobile i strategisk forstand, de kan løftes med fly og helikoptre, men taktisk antakelig svært utsatte i en strid mot en motstander med artillerilokaliseringsradar.

48 Tyskland vil ha tre tunge, tre middelstunget og to lette brigader, se Bundeswehr, «Das Heer Wird Kriegstauglich: Starkes Rückgrat: Schwere Kräfte des Heeres», 30. mars 2023. <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/heer/aktuelles/starkes-rueckgrat-schwere-kraefte-des-heeres-5600998>. Storbritannia vil bare ha to tunge, en lett pansret og fem lette brigader. I tillegg kommer en nyskaping med stor kapasitet for rekognosering og langtrekkende ild, se British Army, «Our People: Command Structure», u. å.. <https://www.army.mod.uk/who-we-are/our-people/command-structure/>. Frankrike vil ha to tunge, to middelstunget og to lette brigader. Se Bertrand Toujouse, «French Land Forces chief: How France's army is transforming for the moderne era», *Breaking Defense*, 25. mai 2023. <https://breakingdefense.com/2023/05/french-army-chief-how-frances-army-is-transforming-for-the-modern-era/>

49 Calcutt og Kayali, «Ukraine is the blind spot in Macron's military splurge»

50 Glen Owen og Dan Hodges, «We've even got a shortage of bullets': Fears Britain's armed forces are too small to combat Russia as NATO chiefs ask Germany to stay in charge of 'rapid-reaction force'», *Daily Mail*, 12. februar 2023. <https://www.dailymail.co.uk/news/article-11740539/Fears-Britains-armed-forces-small-combat-Russia.html>

51 Edward Lucas, «Our magical thinking spells defence disaster: Unrealistic ideas and self-deception endanger security, anger allies and cost Ukrainian lives», *The Times*, 13. februar 2023. <https://www.thetimes.co.uk/article/our-magical-thinking-spells-defence-disaster-ft5srh67q>

Enkelte i Storbritannia, som tidligere forsvarssjef general (p) Richard Barrons, mener at de lave styrketallene er misledende og at ny teknologi kan minske behovet for personell.⁵² Barrons trekker fram en autonom stridsvogn som et eksempel. Det Barrons da ikke nevner er at selv autonome kjøretøy trenger vedlikehold, drivstoff, frakt til slagfeltet, og noen som kan lade om og faktisk fjernstyre den. Mannskapet i selve stridsvognen utgjør bare en liten del av personellet som skal få systemet til å virke. På den andre siden kan man redusere behovet for masse ved å investere mer i bildebygging, altså rekognosering og målangivelse, og presisjonsvåpen. Problemet er vel at Storbritannia hverken har tilstrekkelig personell til å slåss på «gamlemåten» eller tilstrekkelige kapabiliteter til mer moderne krigføring.

Tilstanden i Tyskland er ikke mye bedre enn i Storbritannia. I mai 2022 kalte Eva Högl, som har en rolle som tilsvarende ombudsmann for forsvaret i Norge, tilstanden i Bundeswehr for skandaløs (Rappsilber 2022). Hun mente at Bundeswehr var ute av stand til å lede allierte styrker, særlig fordi hæren manglet moderne radioer. Högl pekte også på mange andre mangler. På spørsmål om når hun trodde Bundeswehr ville kunne være i stand til å forsvare Tyskland, svarte hun at dersom den politiske viljen var til stede ville det være mulig i 2031.

Der Spiegel gjorde i januar 2023 en analyse av Bundeswehr.⁵³ Det er en trist fortelling. Kort tid etter at Der Spiegel trykket artikkelen gikk forsvarsminister Christine Lambrecht av. Boris Pistorius tok over som forsvarsminister og har ikke holdt tilbake i erkjennelsen av at Bundeswehr står overfor store utfordringer. En åpenbar utfordring er størrelsen på budsjettet. Tyskland har lagt langt under NATOs mål om at forsvarsbudsjettet skal ligge på minst to prosent av BNP. Pistorius erklærte at det må være klart for alle, at bare to prosent ikke er nok (Burchard 2023).

Det har også kommet flere forslag om å gjeninnføre verneplikt i Tyskland, rett og slett for å klare å skaffe nok personell. Da Boris Pistorius ble forsvarsminister mente han at det hadde vært en feil å fase ut verneplikten i 2011. Ombudsmann Högl har også foreslått at Tyskland må vurdere å gjeninnføre verneplikten (Oltermann 2023). Sjefen for den tyske marinen, Jan Christian Kaack som har arbeidet i to år på NATOs hovedkvarter i Stavanger, mente at Tyskland burde innføre en norsk modell for førstegangstjenesten, altså å bare ta inn en relativt liten, men høyt motivert andel av hvert årskull (Oltermann 2023).⁵⁴ Andre politikere, som Fridemokratenes Christian Lindner, har avvist tanken på å gjeninnføre verneplikt.⁵⁵ Den 29. oktober 2023 holdt forsvarsminister Pistorius en tale der han sa at Tyskland måtte forberede seg på krig. Pistorius mente at dette ville kreve en dyptpløyende endring i hva Bundeswehr faktisk var til for. Snart to år etter Russlands invasjon av Ukraina og kansler Scholz sin Zeitenwende-tale, har imidlertid få forbedringer nådd styrkene. Snarere har det tyske forsvaret blitt svekket, fordi store mengder ammunisjon og et betydelig antall pansrede kjøretøy og artilleriskyts har blitt gitt til Ukraina uten at det har blitt erstattet.⁵⁶ Det franske forsvaret framstår «sunnere» enn både det britiske og det tyske. I en krig der

52 John Paul Rathbone, «Allies keep close watch on British plans to reshape armed forces», *Financial Times*, 23. april 2023. <https://www.ft.com/content/4b3b0c18-8049-4956-b3e9-196640595065>

53 Matthias Gebauer og Konstantin von Hammerstein, «An Examination of the Truly Dire State of Germany's Military», *Spiegel International*, 17. januar 2023, <https://www.spiegel.de/international/germany/the-bad-news-bundeswehr-an-examination-of-the-truly-dire-state-of-germany-s-military-a-df92eaaf-e3f9-464d-99a3-ef0c27dcc797>

54 Se også ZDF Heute, «Kaack befürwortet Rückkehr zur Wehrpflicht», *ZDF Heute*, 5. februar 2023. <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/wehrpflicht-bundeswehr-kaack-marineinspekteur-100.html>

55 Se Tagesspiegel, «Wiedereinführung nach Modell Norwegens?», *Tagesspiegel*, 5. februar 2023. <https://www.tagesspiegel.de/politik/wiedereinfuehrung-nach-modell-norwegens-marineinspekteur-fordert-ernsthafte-diskussion-uber-wehrpflicht-9294929.html>

56 Ben Knight, «German military must be 'fit for war'», *Deutsche Welle*, 31. oktober 2023. <https://www.dw.com/en/bundeswehr-must-be-fit-for-war-says-german-defense-minister/a-67268608>

hybride trusler, inkludert sabotasje og bruk av irregulære styrker, må tas svært alvorlig må enhver stat sikre seg hjemme før den kan sende fra seg tropper. Både den britiske og tyske hæren vil antakelig måtte avgi ganske store styrker til slike oppdrag. I Frankrike, som altså har en større hær enn Storbritannia og Tyskland, har man også Gendarmeriet. Gendarmeriet er en paramilitær styrke med over 100 000 soldater, øvet og utrustet nettopp for å sikre mot slike trusler. Dette innebærer antakelig at Frankrike vil kunne bidra med betydelig større styrker for å støtte allierte enn Storbritannia og Tyskland kan.

Nå er det jo heller ikke slik at Russland i dag besitter store bakkestyrker som kan angripe Europa. Men både Frankrike, Storbritannia og Tyskland må vurdere om det er fare for at et Russland som fremdeles er fiendtlig kan bygge opp igjen slike styrker. I så fall må de vurdere hvilke roller deres egne styrker skal ha, hvordan de skal bidra til felles forsvar av Europa. Tallene overfor viser at det står dårlig til både i luften og på bakken.⁵⁷ Og i en stor konflikt med Russland er det kanskje nettopp der trusselen er størst.

For Norge er også stormaktenes maritime styrker svært viktige. Tabellen under viser utviklingen av noen fartøysklasser i de tre marinene siden 1990. Tabellen viser en slående reduksjon av Royal Navys kapasitet på det åpne hav, og en tilsvarende reduksjon av den tyske marinens kapasitet i kystfarvann.

Tabell 12: Utvikling av marinene i Frankrike, Storbritannia og Tyskland

Hangarskip (alle typer)	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	3	2	-33%	3	0	4	+33%
Storbritannia	3	4	+33%	3	-25%	2	-33%
Tyskland	0	0	0	0	0	0	0
Amfibiske landingsskip	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	3	3	0	2	-33%	0	-100%
Storbritannia	6	6	0	6	0	5	-17%
Tyskland	0	0	0	0	0	0	0
Ubåter (SSBN, SSN & SSK)	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	20	10	-50%	10	0	9	-10 %
Storbritannia	32	15	-53%	12	-27 %	10	-17 %
Tyskland	24	12	-50 %	12	0	6	-50 %
Destroyere og fregatter	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	17	17	0	16	-6 %	15	-6 %
Storbritannia	48	31	-35 %	23	-26 %	18	-22 %
Tyskland	14	13	-7 %	15	+15 %	11	-27 %
Mineryddere	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	23	20	-13 %	21	+5 %	17	-19%
Storbritannia	38	22	-42 %	16	-27 %	11	-31 %
Tyskland	51	23	-65 %	20	-13 %	11	-45 %

57 Den britiske hæren vil oppgradere 148 Challenger 2 stridsvogner til Challenger 3. Stridsvognene vil være operative fra 2027-2030. Programmet er beregnet til å koste 1,3 milliarder pund. Den franske Hæren skal oppgradere 200 Leclerc stridsvogner til Leclerc XLR i perioden 2020 til 2028. Den tyske hæren oppgraderer totalt 104 eldre stridsvogner til Leopard A7. Programmet skal være ferdig i 2023, og da vil den tyske hæren ha totalt 328 Leopard 2A6 og A7.

Kystkampfartøy ⁵⁸	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	23	15	-35 %	15	0	12	-20 %
Storbritannia	0	0	0	0	0	0	0
Tyskland	45	20	-56 %	13	-35 %	5	-62 %
Store logistikkskip	1990	2003	Endring	2010	Endring	2022	Endring
Frankrike	5	4	-20%	4	0	2	-50%
Storbritannia	15	14	-7%	11	-21%	7	-36%
Tyskland	2	2	0	4	+100%	5	+25%

Siden tabellen samler ulike fartøy i klasser viser ikke tabellen at Royal Navys to nye hangarskip har en betydelig større slagkraft enn de tidligere klassene. Frankrikes økning i hangarskip skyldes at Mistral-klasse amfibiske angrepskip er regnet inn her. Disse avløste den franske marinens dokklandingsskip. Frankrike vil få fire nye store logistikkskip, det første i 2023, men det siste ut på 2030-tallet. Merk at Tyskland har seks mindre logistikk-skip av Elbe-klassen som kan støtte mineryddere, ubåter og korvetter. De er ikke tatt med i tabellen.

Det meste oppsiktsvekkende i tabellen over er de store reduksjonene i Royal Navy. Det er oppsiktsvekkende fordi Storbritannia har vært en ledende sjømakt i rundt 400 år. I 2023 er Royal Navy bare en av et titalls mariner i mellomsjiktet,⁵⁹ langt bak USA og Kina. Royal Navy har blitt spesielt svekket når det gjelder havgående krigsskip, som destroyere og fregatter, ubåter og mineryddingskapasitet. På den andre siden har både Frankrike og Storbritannia siden 1990 økt sin kapasitet til å gjennomføre amfibiske operasjoner med flere dokklandingsskip og helikopterhangarskip. Med hangarskipene av *Queen Elisabeth*-klassen har britene fått en evne til projeksjon fra havet mot land som Royal Navy ikke har hatt siden 1978. Satsingen på de to sistnevnte er likevel en forklaring på synkende kapasitet i resten av flåten. Hangarskipene har stått for en meget stor del av investeringene i nye fartøyer i mange år. Storbritannia har ennå heller ikke anskaffet nok kampfly til å utnytte hangarskipenes fulle kapasitet. Foreløpig er Royal Navy i stor grad avhengig av kampfly fra US Marines og av at USA og andre allierte stiller med eskortefartøy når hangarskipene skal ut i reelle operasjoner.

Royal Navy bygger nå to klasser av fregatter for å erstatte Duke-klassen (type 23) som ble bygget på 1990-tallet. Antallet har gradvis blitt redusert fra 16 til elleve. I slutten av mai 2023 kom det også fram at HMS Westminster, som skulle moderniseres for å forlenge levetiden, var i så dårlig stand at det var tvilsomt om hun noensinne ville komme tilbake i tjeneste.⁶⁰ I utgangspunktet var planen å erstatte 13 av disse med Type 26 City-klasse fregatter, også kalt Global Combat Ship. Dette er en ganske kapabel fregatt, med ubåtjakt som primæroppgave. Da kostnadene ble for høye valgte regjeringen å kutte antallet Type 26 til åtte. De siste fem skulle erstattes av Type 31-fregatter, som er et mye enklere og billigere fartøy, men relativt svak bevæpning. Planen var å bruke disse til «lav-intensive» oppdrag. De vil altså egne seg dårlig i en sjøkrig mot en likeverdig fiende. I 2020 kom det også en beslutning om å øke antallet destroyere og fregatter fra 19 til 24. Det skulle skje ved å bygge fem Type 32 fregatter. Detaljer er ikke kjent, men også disse vil bli designet for «lav-intensive» oppdrag. Både Type 31 og Type 32 kan antakelig gis kraftigere bevæpning for overflate- og anti-luftkrigføring og for angrep mot land. Type 32 er også tenkt som en plattform for ubemannede systemer, og åpner dermed for nye konsepter for krigføring. Det må også sies at det i Storbritannia er en viss tvil om Type 32-fregattene i det hele tatt vil bli anskaffet.⁶¹

58 Her er også Frankrikes Floreal-klasse patruljefregatter regnet med, selv om disse strengt tatt ikke er kystkampfartøyer.

59 I dette mellomsjiktet ligger Storbritannia sammen med Frankrike, Italia, India, Japan, Sør-Korea, og Russland. Australia, Tyrkia og kanskje Brasil, er på vei inn i dette sjiktet, og Spania kan finne veien tilbake. Disse marinene har ulike styrker og svakheter og er ikke lett å rangere.

60 Navy Lookout, «HMS Westminster refit suspended and her return to service in doubt», *Navy Lookout*, 30. mai 2023. <https://www.navy-lookout.com/hms-westminster-refit-suspended-and-her-return-to-service-in-doubt/>

61 George Allison, «Type 32 Frigate again omitted from list of futures hips», *UK Defence Journal*, 31. oktober 2023. <https://ukdefencejournal.org.uk/type-32-frigate-again-omitted-from-list-of-future-ships/>

I nær framtid vil Royal Navy måtte stole på de kapabiliteter som finnes i dag. Den første type 26 skal leveres seint i 2026, men de fem siste kommer først etter 2030. Type 31 vil bli levert fra 2027. Britene er også i ferd gjøre en tidlig mid-life update og skifte ut maskiner på alle Daring-klasse-destroyerne. Tilgjengeligheten på denne klassen har vært svært lav. Det vil den fortsatt være til oppgraderingene er ferdig et stykke ut på 2020-tallet. Det planlegges å innføre en ny klasse destroyere (Type 83) fra siste halvdel av 2030-tallet. Det er ventet at disse vil bli betydelig større enn *Daring*-klassen, men det er også lansert et mindre og mye billigere konsept.⁶²

Storbritannia planlegger å ha fullført bygging av sju Astute-klasse atomdrevne jaktubåter i 2026. Samtidig bygges fire nye strategiske ubåter av Dreadnought-klassen. Den første skal etter planen først være klar tidlig på 2030-tallet. Da må britene allerede være klar for å produsere atomdrevne jaktubåter til både Royal Navy og Australia.⁶³ Det betyr ganske sikkert at dersom Royal Navy ønsker å øke antallet ubåter i flåten må verftskapasiteten utvides ganske kraftig. Gitt britisk økonomi er ikke slike planer aktuelle i 2023.

Royal Marines er nok den delen av det britiske forsvaret som øver mest i Norge, og soldatene i Royal Marines er kanskje de best trent i norsk terreng og klima av alle allierte styrker. Det er en meget profesjonell, men relativt lett utrustet styrke. Sammen med britiske helikopter-avdelinger er Royal Marines viktig for forsvaret av Norge. Royal Marines har også nært samarbeid med det nederlandske marineinfanteriet som også øver ofte i Norge. Storbritannia er i ferd med å bygge opp to Littoral Response Groups, bestående av amfibieskip, avdelinger fra Royal Marines og andre styrker etter behov. En av disse LRG-ene skal ha ansvar for Atlanterhavet, Østersjøen og Middelhavet, den andre for Det indiske hav og Stillehavsområdet. Konseptet har allerede vært praktisert og øvet, men er fremdeles under utvikling. LRG er tenkt som et konsept for gråsonekrigføring. Her fortsettes også samarbeidet med Nederlands marine og marineinfanteri. Det kan godt hende at dette konseptet vil være nyttig også langs kysten av Norge. Men det er kanskje ikke så gode nyheter at minst en tredel av Royal Marines sine operative styrker skal deployeres til «East of Suez». Det betyr at det er en større risiko at en mindre del av styrken kan brukes til å forsterke Norge raskt.

Tabellen viser også at den franske marinens overflatekapasitet i relativt liten grad har vært redusert siden 1990. Den franske marinen er, i motsetning til både Royal Navy og Bundesmarine, ganske «sunn». Marinen får nye atomdrevne jaktubåter, og har fått 8 nye, store fregatter av *Aquitaine*-klassen (FREMM). Fem fregatter av Lafayette-klasse blir erstattet av nye *Amiral Ronarc'h*-fregatter fra 2024 til 2029. Fram til 1997 hadde Frankrike to store hangarskip. Da kunne landet alltid ha ett skip i relativ høy beredskap. Siden slike skip krever jevnlig vedlikehold, vil en flåte med bare et hangarskip ha perioder der landet står uten en slik kapasitet. I utgangspunktet skulle det som ble Queen Elisabeth-klassen være et fransk-britisk samarbeidsprosjekt. Det skulle bygges to britiske og ett fransk skip. Da ville begge land hatt to skip, og planen var at periodene med vedlikehold skulle koordineres slik at det alltid ville være tre skip tilgjengelig. Et nytt hangarskip for den franske marinen er i designfasen. Det skal erstatte *Charles de Gaulle*. Foreløpig finnes det altså ikke en plan for å bygge et andre hangarskip. Da AUKUS-pakten ble inngått mellom Australia, Storbritannia og USA i september 2021 mistet Frankrike en gigantisk ordre på å levere ubåter til Australia. Franskmennene kalte dette for et svik, og bitterheten rettet seg spesielt mot Storbritannia. I hvilken grad dette vil være et hinder for mer samarbeid mellom de to er et åpent spørsmål, men det er definitivt en mulighet.

62 Se Navy Lookout, «Options for the Royal Navy's Future Air Dominance System and the Type 83 destroyer», *Navy Lookout*, 9. Juni 2023. <https://www.navylookout.com/options-for-the-royal-navys-future-air-dominance-system-and-the-type-83-destroyer/>

63 Nick Childs, «The AUKUS Anvil: Promise and Peril», *Survival* 65, nr. 5 (2023): 7-24, DOI: 10.1080/00396338.2023.2261239

Også den tyske marinens havgående flåte har vært relativt stabil, men kuttene har vært dype i ubåter og minerydderkapasitet. Det er også grunn til å være bekymret for utviklingen i den tyske havgående flåten. Bundesmarine har nylig fått fire store fregatter av *Baden-Württemberg*-klassen (Type 125), og vil ganske sikkert få seks enda større fregatter av Type 126 fra 2028. Dette er alle fartøyer med lang utholdenhet, men med svak bevæpning i forhold til størrelsen. Særlig er anti-ubåtkapasiteten gitt lav prioritet. Dette kan endre seg for Type 126, men en slik beslutning er ennå ikke tatt. Bundesmarine planlegger også å bygge fem eller seks luftvernsskip som skal være i tjeneste rundt 2035. Disse har benevnelsen «fregatter», men ifølge planene skal disse skipene bli 220 meter lange og ha et deplasement på 12 000 tonn. I så fall vil «krysser» være en mer korrekt betegnelse. Disse planene er ennå ikke vedtatt eller på noen måte finansiert. Den tyske marinens framtid er altså usikker, spesielt fordi manglene i hæren er så store. I tillegg har Bundesmarine allerede bestilt fem *Braunschweig*-klasse korvetter. De er planlagt å komme i tjeneste i 2023-2025. Det utredes å bygge en tredje runde med enda fem slike korvetter. Det er usikkert hvor mange korvetter Bundesmarine ønsker å ha, da planene er å supplere dem med ubemannede fartøyer for overflatekrigføring.

Som kjent har Norge og Tyskland bestilt seks Type 212C ubåter til sammen. Det er sannsynlig, etter Ukraina-krigen brøt ut, at Tyskland vil utvide sin bestilling til minst fire nye ubåter av denne klassen.⁶⁴ Det antas at også andre land vil melde seg på, også med tanke på fregatter og korvetter. Derfor ønsker tyske verft nå å utvide sin kapasitet.⁶⁵

Militær kapasitet, roller og forpliktelser

Frankrike, Storbritannia og Tyskland har, i tillegg til Russland, lenge vært de dominerende stormaktene i Europa, også militært. Det vil de sannsynligvis også være i fremtiden, men det er verdt å merke seg at andre land, og konstellasjoner av land, kan komme til å spille en viktigere rolle i fremtiden. Det er grunn til å merke seg at Polen, sammen med Slovakia og Den tsjekkiske republikk, har vært svært proaktive i forhold til Ukraina. Dersom Polen klarer å gjennomføre sine planer for opprustning vil landet om få år ha den sterkeste landmakten i EU.⁶⁶ Polske planer om anskaffelse inkluderer 1000 K-2 stridsvogner fra Sør-Korea og 366 Abrams fra USA, 692 K-9 selvdrevne haubitsere og 218 Chunmoo rakettkastere fra Sør-Korea og 500 HIMARS fra USA, 96 Apache AH-64E angrepshelikoptre, Patriot langtrekkende luftvern fra USA og 44 utskytere for CAMM kortholds luftvernmissiler fra Storbritannia, 48 FA-50 lette kampfly fra Sør-Korea og 32 F-35 fra USA, og tre type 31 fregatter i samarbeid med Storbritannia. Dette er massive innkjøp som vil bli vanskelige å håndtere, men som også kan gi polsk våpenindustri et formidabelt løft.⁶⁷ Mye av arbeidet skal gjøres i Polen. Det er også veldig viktig å merke seg at ingen av de nevnte store kontraktene har gått til forsvarsindustrien i EU. Etter regjeringsskiftet i Polen i oktober 2023 har det blitt bekreftet at innkjøpsplanene står ved lag, men det er også trolig at Polen vil vende seg mer mot Europa i forsvarspolitikken.⁶⁸

Det er også mulig å se for seg at Norge-Sverige-Finland kan bli en svært interessant «cluster» i NATO. Dersom de tre, eller fire, nordiske landene klarer å få til et integrert samarbeid vil de også bli en mye større maktfaktor i det framtidige Europa. I forsvars- og sikkerhetspolitikken

64 René Heilig, «Werftenrettung durch Rüstungsdeals: U-Boot-Bauer Thyssen-Krupp schielt auf Wismarer Werften», *ND-Aktuell*, 23. mars 2022. <https://www.nd-aktuell.de/artikel/1162417.kriegsschiffe-werftenrettung-durch-ruestungsdeals.html>

65 Handelsblatt, «Kieler Marinewerft TKMS will Kapazitäten in Deutschland erweitern», *Handelsblatt*, 22. mars 2022. <https://www.handelsblatt.com/unternehmen/industrie/schiffbau-kieler-marinewerft-tkms-will-kapazitaeten-in-deutschland-erweitern/28187390.html>

66 Se Matthew Karnitschnig og Wojciech Kości, «Meet Europe's coming military superpower: Poland», *Politico*, 21. november 2022. <https://www.politico.eu/article/europe-military-superpower-poland-army/>

67 Raphael Minder, «'Who will pay the bill?': Poland's defence spending spree raises questions over funding», *Financial Times*, 23. april 2023. <https://www.ft.com/content/91590a6d-2739-42c6-bb29-4d2aeac21bf7>

68 Wojciech Kości, «Poland's military gets strong backing from incoming government», *Politico*, 2. november 2023. <https://www.politico.eu/article/poland-incoming-government-siemoniak-wont-cancel-pricey-defense-contracts-military-position/>

er det en nær sammenheng mellom hva man kan bidra med og hvilken innflytelse man får. De framtidige rollene til de tre stormaktene vil også avhenge av hvordan de posisjonerer seg i forhold til disse konstellasjonene.

Både Frankrike og Storbritannia har balanserte styrker og er i stand til å gjennomføre militære operasjoner på egen hånd. Begge land har store internasjonale ambisjoner. Og begge har mange forsvarspolitiske og militære forpliktelser utenfor Europa. Begge lands militære styrker er små i forhold til de politiske ambisjonene og de forsvarspolitiske forpliktelsene. Endelig har begge land i mange år prioritert evne til oversjøiske anti-terror og stabiliseringsoperasjoner over evne til å gi bidrag til fullskala, høyintensiv krigføring i Europa. Som tabellene ovenfor har vist har de svært begrenset kapasitet når det gjelder kampfly og tunge bakkestyrker. Begge land har likevel brukt sine militære styrker aktivt under Ukraina-krisen. Frankrike har sendt 500 soldater til Romania, og støttet landet med Rafale kampfly. Flyene kom fra hangarskipet *Charles de Gaulle* som patruljerte sammen med et amerikansk og et italiensk hangarskip i Middelhavet. Frankrike sendte også Rafale til Polen og 200 ekstra soldater til Estland. Storbritannia doblet sine bakkestyrker i Estland. Royal Air Force sendte Typhoon kampfly til Polen og Romania, og F-35 til Estland. Både Frankrike og Storbritannia deltok med betydelige styrker i NATO-øvelser, bl.a. i Norge.

Totalt sett framstår de franske militære styrkene som «sunnere» enn de britiske. Høsten 2021 var det franske forsvaret allerede langt inne i en planleggingsprosess som bl.a. erkjente at hæren måtte gjenvinne både kapabilitet og kapasitet for å utkjempe en høyintensitetskrig. I L'Armée de terre ser man for seg en miks av høyteknologi og tradisjonell masse. Hæren må altså både bli bedre og større.⁶⁹ Det britiske forsvaret framstår som en «hul» styrke, der mange enheter og avdelinger har store mangler. Britene har vært mer opptatt av hybride trusler og gråsonekrigføring enn av kinetiske slag av den typen som nå utspiller seg i Ukraina. I skrivende stund planlegges det fremdeles å redusere hæren til 75 000 soldater, den minste britiske hæren siden 1600-tallet. Sett fra Norge er tilstanden i det britiske forsvaret en risikofaktor. Siden amerikanske luft-ressurser i Europa i stor grad er avhengige av baser i Storbritannia, er det spesielt problematisk at det ikke finnes noe luftvern til forsvar mot langtrekkende missiler der.

Tyskland har ingen militære forpliktelser utenfor Europa utover midlertidige bidrag til EU-, NATO- og FN-operasjoner. Tyskland har liten evne til å gjennomføre større selvstendige militære operasjoner langt hjemmefra. Tyskland klarte likevel å forsterke sine styrker i Litauen og å sende forsterkninger, bl.a. med langtrekkende luftvern, til Romania og Slovakia. De tyske styrkene er tett integrert med allierte i NATO og EU, og store deler av NATOs integrerte styrkestruktur er avhengig av tyske bidrag. Tyskland er forpliktet til å stille styrker både for Det tysk-nederlandske korpset i Münster, Hurtig-reaksjonskorps Nordøst i Stettin og Eurokorpset i Strasbourg. Disse korpset ble satt opp mens den tyske hæren var mye større enn i dag, og det er vanskelig å se at Bundeswehr kan fylle den rollen det engang var tiltenkt. For Bundeswehr framstår også som en hul styrke, der nesten alle avdelinger sliter med lav beredskap og meget lav operativ tilgjengelighet for mange helt sentrale kampsystemer.

Det er ikke usannsynlig at NATOs hovedfokus i årene som kommer vil være på å balansere Russland direkte. Det innebærer at alliansen går fra å plassere en relativt tynn snubletråd i NATO-landene i øst, til å deployere styrker som kan slå tilbake et russisk angrep umiddelbart.

⁶⁹ Murielle Delaporte, «France wants to transform its «beautiful» army for high-intensity warfare», *Breaking Defense*, 16. desember 2021, <https://breakingdefense.com/2021/12/france-wants-to-transform-its-beautiful-army-for-high-intensity-warfare/>

I så fall vil antakelig hovedfokuset være på å bygge opp bakke- og luftstyrker heller enn sjøstridskrefter. Samtidig er det også sannsynlig at særlig USA, men også de europeiske stormaktene, vil måtte demme opp for trusselen fra Kina i Stillehavsområdet. Her vil det være naturlig at hovedfokuset blir lagt på sjøstridskrefter, luftstridskrefter med lang rekkevidde og amfibiske styrker.

Frankrike har besittelser både i Sør-Amerika, i Det indiske hav og i Stillehavet. Frankrike har også mange forsvarsavtaler med land i Afrika og Midtøsten. Frankrike har siden 1960-tallet gjennomført et stort antall militære operasjoner i Afrika, noe som fremdeles er en betydelig belastning for hæren. Samtidig ønsker landet å trappe opp sitt militære nærvær i Det indiske hav og Stillehavet, en sone som strekker seg fra Djibouti til Polynesia.⁷⁰ Frankrike har altså et ganske aktivt militært nærvær i store deler av verden. Samtidig er Frankrike inne i en prosess der den militære ledelsen har erkjent at det er behov for å styrke evnen til høyintensitets krigføring. Det vil bli svært krevende for Frankrike å oppfylle sine oversjøiske militære forpliktelser, styrke nærværet i Stillehavsregionen og øke evnen til høyintensitets krigføring i Europa samtidig.

På samme måte vil det bli svært krevende for Storbritannia å videreføre sin Global Britain-strategi med substansielt militært nærvær både i Midtøsten og i Stillehavsområdet, gi et troverdig bidrag til AUKUS, og å opprettholde nærværet på Kypros og på Falkland, dersom Storbritannia samtidig skal kunne øke sine bidrag til NATO i Europa.

For Tyskland er antakelig dette lettere. Selv om fregatten Bayern i 2021 dro på tokt i Stillehavsområdet har ikke Tyskland militære forpliktelser der. For Tyskland handler dilemmaet heller om hvorvidt landet har vilje til å påta seg en rolle som en «ordentlig» stormakt enn om landet har evne til å gjøre det på litt sikt

Oppsummering europeiske stormakter

I en krise eller krig der irregulære angrep er sannsynlige vil alle stater måtte bruke en del av sine styrker for å sikre egne kritiske sårbarheter. I noen land kan politi, paramilitære styrker eller heimevern gjøre en stor del av denne jobben. Storbritannia og Tyskland har svært få slike styrker. De vil altså måtte bruke deler av hæren for å sikre slike sårbarheter. Frankrike har derimot over hundre tusen kvinner og menn i Gendarmeriet, og ytterligere tretti tusen i reserve. Da er det sannsynlig at det blir lettere for Frankrike å bidra med større styrker ute for å støtte allierte.

Krigen i Ukraina har vist at det er helt nødvendig med stor luftvernkapasitet for å beskytte både sivile og militære mot langtrevende missiler og andre angrep fra luften. Har man ikke luftvern på land må man enten forsøke å stoppe angrepene med egne kampfly, eller med luftvern på fregatter og destroyere. Tyskland og Frankrike har en blanding av kortholds- og langtrevende luftvern i sine luftforsvar, men svært lite i bakkestyrkene. Storbritannia har luftvern med kort rekkevidde i hæren, men bare luftvern for punktforsvar, altså veldig kort rekkevidde, i flyvåpenet. Storbritannia har altså svært begrenset evne til å forsvare militære baser, og ingen evne til å forsvare sivile kritiske sårbarheter mot missilangrep. Siden flybaser i Storbritannia har alltid vært svært viktige for amerikanske luftoperasjoner i Europa er denne sårbarheten problematisk også for NATOs evne til å forsterke Norge.

⁷⁰ Murielle Delaporte, «France in the Indo-Pacific: A Mediating Power?», *Breaking Defense*, 11. mars 2021. <https://breakingdefense.com/2021/03/france-in-the-indo-pacific-a-mediating-power/>

Storbritannia, Frankrike og Tyskland har alle svært begrensede beholdninger av stridsvogner og artilleri. De har få pansrede enheter. Det er svært lite sannsynlig at noen av disse enhetene vil bli øremerket for bruk i Norge. US Army har mange pansrede enheter, men med unntak av et lite antall med forhåndslagring i Tyskland, står alt tungt materiell i USA. US Marines har kvittet seg med sine stridsvogner og er i ferd med å legge om fra tunge enheter på land til lettere styrker ment for littorale operasjoner. Med andre ord, om man trenger og tunge styrker i forsvaret av Norge og Norden, ja da må man ha dem selv.

Det er mulig at de nåværende planene for anskaffelser av nye kapasiteter i det maritime domenet vil bli utvidet som en respons på Russlands invasjon av Ukraina. Men det er antakelig mer sannsynlig at de tre europeiske stormaktene vil prioritere både land- og luftstridskrefter høyere enn sine mariner de nærmeste årene dersom hovedhensikten er å avskrekke Russland. Det står rett og slett dårligere til i både luft- og land-domenet enn på sjøen. Likevel vil en slik respons bli preget av hvordan Frankrike, Storbritannia og Tyskland vil definere og utforme sine sikkerhetspolitiske og militære roller i en framtid preget av stormaktskonflikt. Vil de velge kontinuitet eller brudd med de strategiene de allerede har valgt? Dette vil være svært avhengig av utviklingen i Ukraina.

Hva kan vi forvente av forsterkninger til Norge?

Rapporten viser at det ikke står så bra til hos våre viktigste allierte. Alle har for liten kapasitet i forhold til forpliktelsene. Tre av dem har store forpliktelser i Asia, og både USA, Frankrike og Storbritannia har varslet at disse skal prioriteres høyt. Gitt at Kina stadig rustet opp meget raskt betyr dette antakelig at en større del av amerikansk, fransk og britisk kapasitet vil være rettet mot Asia. Av de fire er det Tyskland og Storbritannia som er verst stilt. Begge har kuttet så dypt at det vil ta lang tid og veldig store ressurser å bygge opp igjen den type militær evne det er behov for i en stormaktskonflikt. USAs problemer handler mye om å finne en balanse mellom den daglige ivaretagelsen av landets forpliktelser, størrelsen på styrkene og å sette av ressurser til fornyelse. Amerikanerne har store styrker, men mange av plattformene har nådd, eller er i ferd med å nå, aldersgrensen. USA har også et transport- og logistikkproblem. Det finnes ikke nok skip til å frakte bakkestyrkene til innsatsområdene, og særlig ikke i en situasjon med krig både i Asia og Europa. På samme måte mangler det logistikkskip for å understøtte flåteoperasjoner utover «normalen».

Både Tyskland, Storbritannia og USA sliter med rekruttering, amerikanerne også med rekruttering til forsvarsindustrien – spesielt når det gjelder skipsbygging. Frankrike har også et kapasitetsproblem og åpenbare mangler når det gjelder evne til krig mot en stormakt. Likevel har franskmennene allerede begynt en omstilling, både i det militære apparatet og i de strategiske vurderingene av hvor og hvordan dette apparatet skal brukes. For Norge hjelper dette antakelig ikke så mye, gitt at Frankrike i NATO antakelig vil være tungt engasjert på sørflanken.

I NATO skal det nå planlegges for å øremerke forsterkninger til de ulike delene av alliansen. Da vil nok noen styrker også bli øremerket for Norge. Det er tradisjon blant oss som analyserer militære forhold å ta med minst ett sitat fra en død tysker. Jeg velger Helmut von Moltke, som sa at «Ingen slagplan overlever kontakt med fienden». Jeg har andre steder forsøkt å analysere dynamikken i mulige konflikter Norge kan havne i (Ulriksen 2022a). Det er sannsynlig at det området der en krise eller krig bryter ut vil få store forsterkninger først. Med «store» forsterkninger mener jeg styrker som både har større kampavdelinger, men som også er satt opp med egen kommando og kontroll, etterretning og ikke minst med egen logistikk. Siden det selv etter omfattende reform av NATOs styrker finnes relativt få slike styrker som er klar til å rykke ut raskt, vil andre steder få færre forsterkninger og må belage seg på å vente lenger på dem. Med mindre en konflikt bryter ut i Norge eller Norden først er det liten sjanse for at Norge kan få store forsterkninger tidlig. Men det er muligheter for at Norge (og Norden) kan få enkeltavdelinger som noen bataljoner med bakkestyrker, skvadroner med kampfly, noen krigsskip og korte besøk av langtrekkende bombefly. Hvor mange slike styrker man kan håpe på vil avhenge av situasjonen og i hvilken sekvens begivenhetene spiller seg ut. En krig mellom Kina og Russland, kanskje med allierte som Nord-Korea og Iran på den ene siden, og USA og landets allierte på den andre, vil det være det verste scenariet. Om krigen begynner i Asia blir forholdet forverret, for da vil USA måtte snu seg dit først.

Når det norske forsvaret skal utvikles bør man ta hensyn til hva våre allierte eventuelt kan bidra med. Jeg har flere ganger i denne rapporten pekt på at de allierte bakkestyrkene som er mest aktuelle for innsats i Norge ikke vil ha tunge mekaniserte avdelinger med stridsvogner og stormpanservogner. For meg er det et sterkt argument for at Norge må prioritere slike kapabiliteter. Uten at det er gått dypt inn i det i denne rapporten er det heller ikke slik at våre allierte har fartøy og kapabiliteter som kan fungere i den norske skjærgården. Alle mangler mineryddere. Fregatter uten skrogmontert sonar egner seg ikke for ubåtjakt nær kysten. Slikt må vi også holde oss med selv.

Om Norge får forsterkninger som enkeltavdelinger vil det være opp til Norge (og Norden) å få disse til å fungere som en integrert styrke sammen med norske og nordiske styrker. Det er også mer sannsynlig at man kan få slike forsterkninger dersom man kan vise til at vi har et apparat som er forberedt på å integrere dem. Vi må ha et apparat for kommando og kontroll, for etterretning, for logistikk, men også for sanitet og reparasjoner.

Både US Marines og Royal Marines er viktige for Norge. Begge har redusert, eller er i ferd med å redusere styrkene som er tilgjengelige i Atlanterhavet. I et slikt scenario er det viktig å pleie forholdet ikke bare til viktige allierte, men også til forsvarsgreinene og bestemte avdelinger hos allierte og partnere. Dette er naturligvis viktig for at styrkene som kommer er øvd for vårt klima og terreng, at vi er kompatible med dem både med utstyr og rutiner. Men det er også viktig for å pleie menneskelige relasjoner på mange nivåer. Det kan gjøres gjennom øvelser, men også mer forpliktende ved deltakelse i flernasjonale enheter, felles utvikling av konsepter også videre. Et norsk forsvarskonsept bør legge stor vekt på slike ting.

Litteratur, kilder og referanser

- Bruøygaard, Terje, og Jørn Qviller. «Marine Corps Force Design 2030 and Implications for Allies and Partners: Case Norway.» *Journal of Advanced Military Studies* 11, nr. 2 (2020): 198-210. DOI: <https://doi.org/10.21140/mcu.20201102010>
- Burchard, Hans von der. «Germany's new defense minister faces 'ticking time bombs' in his armed forces.» *Politico*. 25. februar 2023. <https://www.politico.eu/article/germany-defense-minister-boris-pistorius-army-forces-military/>
- Cancian, Mark F. «U.S. Military Forces in FY 2022: Army.» CSIS. 21. oktober 2021. <https://www.csis.org/analysis/us-military-forces-fy-2022-army>
- Cancian, Mark F. «U.S. Military Forces in FY 2022: Peering into the Abyss.» CSIS. Mars 2022. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/220303_Cancian_U.S._Military_Forces_2022.pdf?VersionId=4Zs2tUw93yJst.h943_OUDC8OMpVGR0e
- Childs, Nick. «The AUKUS Anvil: Promise and Peril.» *Survival* 65, nr. 5 (2023): 7-24. doi:10.1080/00396338.2023.2261239
- Friederichs, Hauke. «Marine? Eingeschränkt einsetzbar. Luftabwehr? Ein Problem.» *Zeit Online*. 6. mars 2022. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-03/bundeswehr-ukraine-russland-krieg-waffenlieferungen>
- Gebauer, Matthias, og Konstantin von Hammerstein. «An Examination of the Truly Dire State of Germany's Military.» *Spiegel International*. 17. februar 2023. <https://www.spiegel.de/international/germany/the-bad-news-bundeswehr-an-examination-of-the-truly-dire-state-of-germany-s-military-a-df92eaaf-e3f9-464d-99a3-ef0c27dcc797>
- Hadley, Greg. «F-35 Lot 15 Will Include Up to 129 Fighters, Cost \$7.6 Billion.» *Air and Space Forces*. 15. august 2022. <https://www.airandspaceforces.com/f-35-lot-15-will-include-up-to-129-fighters-cost-7-6-billion/>
- Lucas, Edward. «Our magical thinking spells defence disaster.» *The Times*. 13. februar 2023. <https://www.thetimes.co.uk/article/our-magical-thinking-spells-defence-disaster-ft5srh67q>
- Oltermann, Philip. «German politicians and military chiefs suggest return to conscription.» *The Guardian*. 9. februar 2023. <https://www.theguardian.com/world/2023/feb/09/german-politicians-and-military-chiefs-suggest-return-of-conscription>
- Rappsilber, Felix. «Wehrbeauftragte: Zustand des Heeres skandalös.» *ZDF*. 19. mai 2022. <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/lanz-hoegl-bundeswehr-zustand-100.html>
- Tirpak, John A.. «F-35 Production Set at 156 Per Year Until Completion.» *Air and Space Forces*. 27. september 2021. <https://www.airandspaceforces.com/f-35-production-set-156-per-year-until-completion/>
- Ulriksen, Ståle, og Åse Gilje Østensen. «Building on strength. Proposals for US-Norwegian cooperation at the operational and tactical level.» *Concept Paper Series 2*, FHS Sjøkrigsskolen, 2019. <https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/handle/11250/2630745>
- Ulriksen, Ståle. «Norge og Russland – en analyse av etablerte sannheter.» I *Militærmakt i nord*, redigert av Tormod Heier, 25-44. Oslo: Universitetsforlaget, 2022a.
- Ulriksen, Ståle. «Afghanistan, Irak og utviklingen av USAs militærmakt.» *Internasjonal Politikk* 80, nr. 2 (2022b): 312-322. <https://tidsskriftet-ip.no/index.php/intpol/article/view/3912>
- Wood, Dakota L., red. *Index of U.S. Military Strength*. Washington DC: Heritage Foundation, 2023.
- Østensen, Åse Gilje, og Ståle Ulriksen. «Bridging the Atlantic. A Norwegian Contribution to US Sealift.» *Concept Paper Series 1*, FHS Sjøkrigsskolen, 2019. <https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/handle/11250/2630742>

Om forfatteren

Ståle Ulriksen

Forsker

Ståle Ulriksen er forsker på FHS Sjøkrigsskolen med bistilling på NUPI i forskningsgruppen for sikkerhet og forsvar. Forskningsområdet hans dreier seg rundt forsvars- og sikkerhetspolitikk, studier av krig, militære strukturer, doktriner og operasjoner. Spesiell vekt på militære forhold i det maritime domenet.

Norsk Utenrikspolitisk Institutt [NUPI] ble etablert i 1959, og er et ledende, uavhengig Forskningsinstitutt på internasjonal politikk og områder av relevans for norsk utenrikspolitikk. Formelt er NUPI underlagt Kunnskapsdepartementet, men opererer likevel som en uavhengig, ikke-politisk virksomhet i alle sine faglige aktiviteter. Forskning utført ved NUPI spenner fra kortsiktig anvendt forskning til mer langsiktig, grunnforskning.

Forsidebilde: NATO

NUPI
Norsk Utenrikspolitisk Institutt
C.J. Hambros plass 2D
Postboks 7024 St. Olavs Plass, 0130 OSLO
www.nupi.no | post@nupi.no

